

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Yritysten ja taloushallinnon juridiikka

Laura Anttila

Hyvinvointikumppanuus-hanke – pienyritysten väliset palvelusopimukset

Opinnäytetyö 2017

Tiivistelmä

Laura Anttila

Hyvinvointikumppanuus-hanke – pienyritysten väliset palvelusopimukset, 42 sivua, 2 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalous Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Yritysten ja taloushallinnon juridiikka

Opinnäytetyö 2017

Ohjaajat: lehtori Jarmo Kemppinen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tämän opinnäytetyön kohteena on terveys- ja hyvinvointipalveluita tarjoavien pienyritysten ja elinkeinonharjoittajien väliset palvelusopimukset. Tarkoituksena oli tutkia, millaisia sopimuksia yritykset solmivat keskenään, ja kehittää niiden käyttöön soveltuvia mallisopimus pohjia. Opinnäytetyön aihe pohjautuu Saimaan ammattikorkeakoulun, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän, Imatran seudun kehitysytio Oy:n sekä Wirma Lappeenranta Oy:n toteuttamaan Hyvinvointikumppanuus-hankkeeseen. Hankkeen toteuttajat ilmaisivat tarpeen yritysten sopimusosaamisen parantamiselle ja sopimusten nykytilan kartoittamiselle. Lisäksi hankkeeseen osallistuvat yritykset toivoivat käyttöönsä valmista sopimusmallipohjaa sopimusten tekoa helpottamaan.

Opinnäytetyön teoriaosa koottiin sopimusoikeuden teoriasta sekä sosiaali- ja terveysalan normistosta. Tutkimus on laadullinen, ja hyvinvointialalla työskenteleviä ammattilaisia haastatteleamalla saatiin selville tutkimuksen lähtökohdat, sekä heidän toiveensa sopimusoppaan suhteen. Opinnäytetyöhön sisällytettiin myös näkökulma siitä, millaisia vaikutuksia vuoden 2019 sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella mahdollisesti tulee olemaan opinnäytetyön käsittelemiin sopimuksiin.

Tutkimuksen tuloksena kehitettiin kaksi mallisopimus pohjaa sekä sopimusoppas terveys- ja hyvinvointialan pienyritysten välisiä sopimuksia varten. Tarkoituksena oli saada aikaan selkeä ja yksinkertainen opas kaikkien sitä tarvitsevien käytettäväksi.

Asiasanat: sopimusoikeus, mallisopimus, sopimusoppas, sosiaali- ja terveyspalvelut

Abstract

Laura Anttila

Welfare Partners – Service Contracts between Small Enterprises, 42 pages, 2 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration, Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Business law

Bachelor's Thesis 2017

Instructor: Mr Jarmo Kemppinen, Senior Lecturer

The objective of this study was to examine service contracts that small welfare enterprises and sole proprietors make with each other. The aim was to find out what kind of agreements enterprises make, as well as to develop a model agreement for them to use. The subject of the thesis is based on the Welfare partners, which is a project of Saimaa University of Applied Sciences, South Karelia Social and Health Care District, Wirma Lappeenranta Oy and Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy. The organizers of the project expressed a need for a study about the agreements and a contract guide for companies to use. Many entrepreneurs that are working in the welfare branch also expressed their need for a model contract they could use when doing business with other companies.

The information for this thesis was mainly gathered from the Finnish contract law and regulations regarding to operating in the welfare branch. The study was a qualitative research and was carried out by interviewing South Karelian welfare professionals. They were asked questions about the agreements they make with other companies as well as their wishes concerning the model agreement. In addition, a perspective about the changes that the health and social services reform of 2019 will make on the agreements was included in the study.

As a result of this study a contract guide as well as a model agreement were developed. The aim was to make a simple and easy guide, so anyone in need of one could use it.

Keywords: Finnish Contract Law, Model Agreement, Contract Guide, Welfare and Health services

Käsitteet ja lyhenteet

Asiakslaki	Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
Eksote	Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
HE	Hallituksen esitys
Huoneenvuokralaki	Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta
Luonnollinen henkilö	Yksityinen henkilö oikeudellisessa kielenkäytössä
Oikeushenkilö	Henkilön tai varallisuuden ympärille koottu yhteisö
OikTI, oikeustoimilaki	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista
Potilaslaki	Laki potilaan asemasta ja oikeuksista
SEUT	Sopimus Euroopan Unionin toiminnasta
Sote	Sosiaali- ja terveydenhuolto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
Tilaaajanvastuulaki	Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolistatyövoimaa käytettäessä 1233/2006
VahL	Vahingonkorvauslaki 412/1974

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Työn tausta, tavoitteet ja rajaukset	6
1.2	Hyvinvointikumppanuus-hanke	9
1.3	Tutkimusmenetelmä ja -kysymykset	10
2	Sopimusten teoriaa	12
2.1	Sopimusoikeus ja laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista.....	12
2.2	Sopimuksen syntyminen ja sopimusvapaus	13
2.3	Sopimuksen sitovuus ja pätemättömyys	14
2.4	Sopimuksen lakkaaminen	15
2.5	Sopimuksen sovittelu ja vahingonkorvaus	16
2.6	Sopimustyytit	16
2.7	Sopimusriskit	18
3	Sosiaali- ja terveysalan sopimukset.....	20
3.1	Sopimustyytit	20
3.2	Käsitteet.....	21
3.3	Salassapito, sekä asiakas- ja potilastietojen luovutus	21
3.4	Palveluiden hinnoittelu	22
3.5	Toiminnan edellytykset ja laatuvaatimukset.....	23
3.6	Sopimusriskit sote-alan sopimuksissa	24
4	Sote-uudistuksen ja hallituksen esityksen vaikutukset sopimukseen	25
4.1	Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus.....	25
4.2	HE laiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisesta	26
5	Sopimusopas ja sopimuskohdat	28
5.1	Tausta.....	28
5.2	Otsikko ja sopijaosapuolet	31
5.3	Sopimuksen kohde ja palvelunkuvaus	32
5.4	Sopimuksen kesto	33
5.5	Sopimukseen liittyvät henkilöt.....	33
5.6	Tietojen luovutus ja salassapito	34
5.7	Korvaukset, hinnoittelu ja laskutus.....	35
5.8	Sopimuksen muuttaminen	36
5.9	Sopimuksen irtisanominen ja purkaminen	37
6	Yhteenvedo ja pohdinta	38
	Kuvat.....	40
	Lähteet.....	41

Liitteet

- Liite 1 Sopimusmalli
- Liite 2 Ostopalvelusopimusmalli

1 Johdanto

Tässä luvussa selvitetään opinnäytetyön tausta, tavoitteet, uutuusarvo sekä rajaukset. Lisäksi luvun lopussa on esitelty Hyvinvointikumppanuus-hanke.

1.1 Työn tausta, tavoitteet ja rajaukset

Tämä opinnäytetyö käsittelee Etelä-Karjalan alueella toimivien sosiaali- ja terveysalan (myöhemmin myös sote-alan) yksityisten elinkeinonharjoittajien sekä pien- ja mikroyritysten keskenään solmimia sopimuksia, Hyvinvointikumppanuushankkeeseen pohjautuen. Opinnäytetyön kohderyhmään kuuluvat erityisesti terveys- ja hyvinvointialan yritykset, jotka tarjoavat muun muassa kotihoidon, kuntoutuksen, siivousavun ja tehostetun palveluasumisen palveluita. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisia sopimuksia em. yksityisten palvelutuottajien välillä nykyisin solmitaan, mitä parannettavaa sopimuksissa ja niiden tekotaivoissa on, millaisia toiveita kohderyhmällä on sopimuksien suhteen ja millaista sääntelyä sopimukseen pitäisi soveltaa.

Tämän opinnäytetyön lisäksi tullaan tekemään kaksi muuta opinnäytetyötä, jotka liittyvät Hyvinvointikumppanukseen, myös niiden näkökulma on sopimusoikeudellinen. Työt käsittelevät pienyritysten ja Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän välisiä sopimuksia sekä pienyritysten ja asiakkaiden välisiä sopimuksia. Aihe on ajankohtainen Hyvinvointikumppanuus-hankkeen ajoituksen sekä tulevan maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen myötä. Opinnäytetyön tarkoituksena on osaltaan edesauttaa Hyvinvointikumppanuuden tavoitteiden saavuttamista, ja se tullaan esittämään osana Hyvinvointikumppanukseen liittyviä materiaaleja. Tutkimus on tarpeellinen, sillä useat terveys- ja hyvinvointialan pienyritysten edustajat ja elinkeinonharjoittajat ovat ilmaisseet mielenkiintonsa ja tarpeensa tämän kaltaiselle tutkimukselle ja sopimusoppaalle. Työ käsittelee yksityisyriyten välisiä sopimuksia, joten näkökulma on pääasiassa sopimusoikeudellinen.

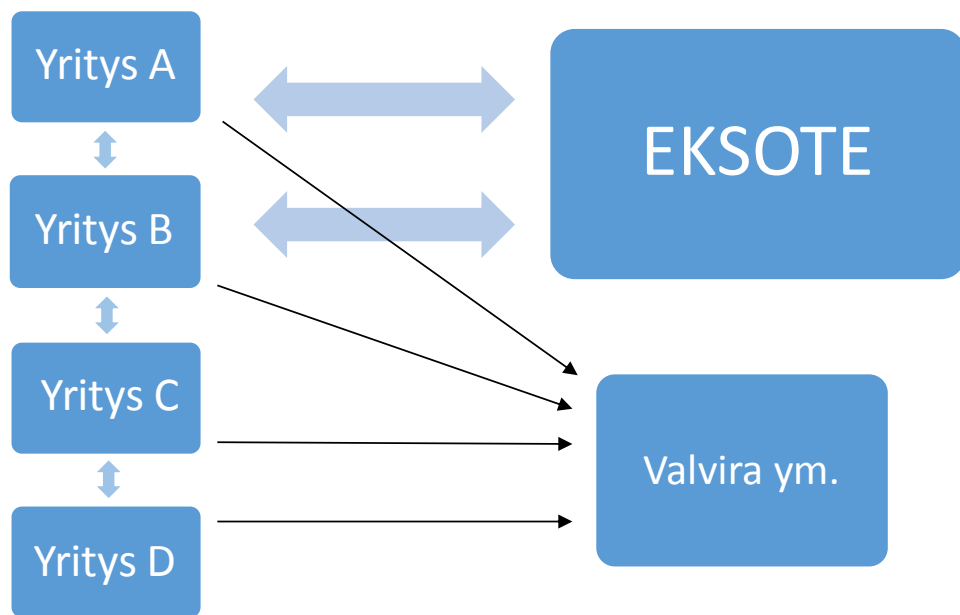
Opinnäytetyön tavoitteena on parantaa sopimusosaamista hyvinvointialan pien-yrityksissä, minkä toivotaan vaikuttavan positiivisesti muun muassa yritysten kilpailukykyyn sekä kasvuun. Tutkimuksen tuloksena on laadittu kaksi mallisopimus pohjaa työn kohderyhmään kuuluvien yritysten ja elinkeinonharjoittajien käytettäväksi. Mallisopimukset toimivat ns. raameina sopimuksille, ja niihin on otettu olennaisimpia kohtia, joista sopimuksilla tulisi päättää. Tarkoituksena on, että yrittäjät voivat tarpeidensa mukaan muokata ja täyttää sopimus pohjia niitä käyttäessään.

Mallisopimusten tarkoituksena on, että ne auttaisivat selkiyttämään opinnäytetyön kohderyhmään kuuluvien yritysten välisiä sopimuksia. Lisäksi sopimusoppaan avulla pyritään lisäämään yrittäjien tietoutta sopimuksiin ja niiden tekoon liittyvistä asioista, kuten sopimusriskeistä ja kirjallisen sopimisen tärkeydestä. Sopimusriskeihin kuuluvat esimerkiksi osapuolten sitoutuminen ja toiminta vaikkapa peruutustilanteissa tai sopimuksen purkautuessa. Sopimusten riskejä kartoitettiin opinnäytetyön empiiristä osaa varten tehdyillä haastatteluilla ja yritystapaamisilla.

Opinnäytetyö on tarpeellinen, sillä sopimusosaaminen sosiaali- ja terveysalan pien- ja mikroyrityksissä on vähäistä ja sopimukset tehdään usein suullisesti. Yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien sopimustietoutta on lisättävä, jotta he pystyvät pitämään yllä kilpailukykyänsä ja mahdollisesti myös kasvattamaan yritystensä toimintaa alalla, jolla kilpailu tulee tulevaisuudessa lisääntymään entuudestaan. Yrittäjien laki- ja sopimustuntemusta on tarkoitus lisätä, sillä kovinkaan monella yrittäjällä ei ole liiketaloudellista koulutusta. On tärkeää, että yrittäjät tietävät näihin sopimuksiin liittyvät oikeutensa ja velvollisuutensa. Näin pystytään vaikuttamaan muun muassa hinnoitteluun, mikä myös osaltaan vaikuttaa kilpailukykyyn. (Laasonen 2016.)

Vuonna 2016 Etelä-Karjalan alueella toimi yli 300 rekisteröitynyttä terveys- ja hyvinvointipalveluita tuottavaa yritystä, jotka ovat potentiaalisia kotiin vietävien sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajia. Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2015 oli noin 118 miljoonaa euroa, ja yritykset työllistivät noin 1670 henkilöä. Kunnallisen kotihoidon kysyntä Etelä-Karjalan alueella vuonna 2015 oli noin 33,4 miljoonaa euroa. (Lith 2017.)

Kuvassa 1 on havainnollistettu, miten sopimuksia tehdään yksityisten palveluntuottajien ja Eksoten välillä tällä hetkellä, sekä yritysten toiminnan luvanvaraisuuksiin liittyviä menettelyjä. Kukin palveluntuottaja on itse vastuussa solmimisestaan sopimuksista ja muun muassa toimintansa lupien järjestämisestä. Sopimusten solmiminen ja erityisesti lupamenettelyt vaativat yrittäjiltä ja yrityksiltä reilusti aikaa ja resursseja, siksi edellä mainittuja menettelytapoja tulisi mahdollisuuksien mukaan selkiyttää ja yksinkertaistaa.

Kuva 1. Sopimukset ja lupamenettelyt tällä hetkellä

Työn uutuusarvoa lisää myös näkökulma, jossa tutkitaan vaikutuksia, joita hallituksen lakiluonnos sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta mahdollisesti aiheuttaa yritysten solmimiin sopimukseen. Lakiluonnoksesta tarkastellaan erityisesti yhteisen palveluyksikön ja vastuullisen palveluntuottajan käyttöön ottamisen vaikutuksia kohderyhmän yritysten välisiin sopimuksiin. Lakiluonnos ei kuulu osana tulevaan sote- ja maakuntauudistukseen, mutta se on julkaistu samaan aikaan uudistuksen kanssa.

Opinnäytetyö käsittelee Etelä-Karjalan alueella toimivien terveys- ja hyvinvointialan yritysten välisiä palvelusopimuksia, joita ovat esimerkiksi yhteistyö-, toimeksianto- ja alihankintasopimukset. Esimerkiksi yritysten ja asiakkaiden välisiä sopimuksia ei tässä opinnäytetyössä käsitellä, eikä myöskään paneuduta julkisen

sektorin toimijoihin. Näkökulma tässä työssä on sopimusoikeudellinen, mutta myös sote-alalla toimimista koskevat säännökset, jotka vaikuttavat tutkimuksen kohteena oleviin sopimuksiin, otetaan huomioon.

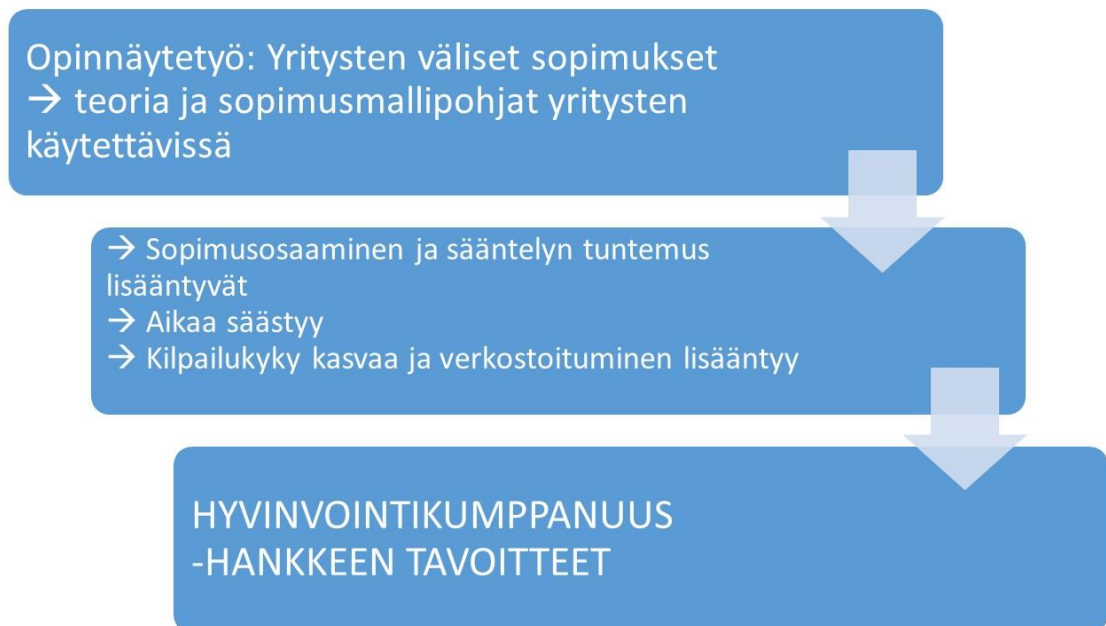
1.2 Hyvinvointikumppanuus-hanke

Opinnäytetyön aihe perustuu Hyvinvointikumppanuus-hankkeeseen. Hankkeen päätoteuttajana on Saimaan ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajina Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä, Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy sekä Wirma Lappeenranta Oy. Lisäksi hankkeeseen osallistuu useita Etelä-Karjalan alueella toimivia terveystyö- ja hyvinvointialan pien- ja mikroyrityksiä. Hanke on perustettu, jotta hyvinvointialan pienyritysten kehittymistä haittaaviin haasteisiin voitaisiin vaikuttaa ja vastata. Näitä haasteita ovat muun muassa yritysten pieni koko, heikko kilpailukyky ja vähäinen kasvuhalukkuus. Hankkeen päätavoitteena on eteläkarjalaisten hyvinvointialan pien- ja mikroyritysten toimintaedellytysten sekä elinvoimaisuuden vahvistaminen ja kasvun turvaaminen. (Hyvinvointikumppanuus-hankehakemus 2015.)

Hanke on syntynyt vastaamaan hyvinvointialan pien- ja mikroyritysten kohtaamiin haasteisiin, joita edellä mainittujen lisäksi ovat palvelutarjonnan pirstaleisuus, heikko hankintaosaaminen sekä kumppanuusmallin puuttuminen yksityisen ja julkisen sektorin toimijoiden välillä. Tavoitteena on, että hyvinvointia tukevat palvelut olisivat helposti ja luotettavasti asiakkaan löydettävissä. Hankkeen alatavoitteena on myös yritysten toimintaympäristön ja yhteistyön vahvistaminen, mikä osaltaan vahvistaa yritysten kasvua ja kilpailukykyä. Hankkeeseen kuuluu kehittämistoimenpiteitä, joihin hankkeen toimijoiden lisäksi osallistuvat yritykset, heidän asiakkaansa sekä tilaajina toimivat julkisen sektorin edustajat. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi työpajat, virtuaaliverkostot sekä asiantuntijakonsultaatiot. Hankkeen kesto on 1.1.2015-31.8.2017. (Hyvinvointikumppanuus-hankehakemus 2015.)

Kuvassa 2 on havainnollistettu tämän opinnäytetyön linkittymistä Hyvinvointikumppanuus-hankkeeseen. Opinnäytetyön on tarkoitus tarjota yrityksille sopimusten teon teoriaa sekä valmiit mallisopimus pohjat vapaasti käytettäväksi.

Edellä mainitut seikat lisäävät yritysten sopimusesaamista, sääntelyn tunte-
musta, kilpailukykyä ja verkostoitumista sekä auttavat yrityksiä säästämään ai-
kaa. Aikaa säästyy, kun jokaista sopimusta ei tarvitse tehdä alusta alkaen uudel-
leen, ja tärkeimmät sopimuksiin liittyvät asiat voi lukea yhdestä paikasta. Kaiken
tämän toivotaan auttavan aiemmin tässä luvussa kuvattujen hyvinvointikumppa-
nuus-hankkeen tavoitteiden saavuttamista.

Kuva 2. Opinnäytetyön linkittyminen Hyvinvointikumppanuus-hankkeeseen

1.3 Tutkimusmenetelmä ja -kysymykset

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ovat, millaisia sopimuksia kohderyhmään kuuluvat yritykset nykyisin solmivat keskenään ja mitä parannettavaa näissä so-
pimuksissa on? Propositio tutkimukselle on, että sopimukset solmitaan pääasi-
assa suullisesti, ja että terveys- ja hyvinvointialan pienyritysten sopimusesa-
amista tulisi kehittää. Tutkimus koostuu sopimusten teon ja sosiaali- ja terveysalan
normiston teoriasta, sekä empiirisestä tiedosta joka on kerätty haastattelemalla
ja kuulemalla kohderyhmään kuuluvia yrittäjiä sekä muita asiantuntijoita.

Tämän työn teoriaosassa perehdytään muun muassa sopimuksen tekoon ja si-
tovuuteen, sekä sopimusriskeihin ja niiden hallintaan. Lisäksi tutkitaan sote-alan
sääntelyä, kuten alan lainsäädäntöä. Esimerkiksi potilastietojen säilyttäminen ja

luovuttaminen kolmansille osapuolille tulee ottaa huomioon, kun terveys- ja hyvinvointialan yritykset solmivat sopimuksia keskenään vaikkapa tuurauksista. Lisäksi teoriaosuudessa selvitetään hyvinvointialalla toimimisen edellytyksiä, kuten esimerkiksi ammattitaitovaatimuksia ja toiminnan luvan- tai ilmoituksenvaraisuuteen liittyviä asioita.

Opinnäytetyön empiirinen aineisto koottiin laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Laadullisella tutkimuksella pyritään löytämään tai paljastamaan uutta tietoa, ennemmin kuin todentamaan jo olemassa olevaa tietoa. Sen avulla pyritään kuvaamaan, tulkitsemaan ja ymmärtämään tutkimukseen liittyviä asioita. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun välineenä ja tarkoituksena on, että haastateltavien tai tutkittavien ajatukset ja näkökulmat pääsevät mahdollisimman hyvin esille. Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, sillä tutkittavien tapausten määrä on suhteellisen pieni. Laadullisen tutkimuksen heikkouksia ovat juuri tutkimuskohteiden vähäisyys, sekä siitä aiheutuvat yleistämiseen liittyvät ongelmat. (Ikävalko 2017.)

Empiirinen osa koottiin avoimilla teemahaastatteluilla, joihin osallistui yhteensä 7 Etelä-Karjalan alueella toimivaa hyvinvointialan yrittäjää. Yrittäjien tietoja ei opinnäytetyössä paljasteta luottamuksellisuussyiden vuoksi. Lisäksi tietoa kerättiin yrityksille järjestetystä sopimuskoulutuksesta. Teemahaastatteluilla on mahdollista saada haastateltavilta syvälliset vastaukset kysymyksiin, ja näin ollen muutama haastateltava kustakin ammattiryhmästä riittää kokonaiskuvan saamiseksi. Haastattelut koostuvat etukäteen määritellyistä teemoista, joihin liittyen haastattelukysymykset muotoutuvat jokaisessa haastattelussa haastateltavasta ja tilanteesta riippuen. Haastattelut ovat keskustelunomaisia tilanteita, jotta haastatteluilla saataisiin mahdollisimman todenmukaiset ja kattavat vastaukset. (Eskola & Suoranta 1998.)

2 Sopimusten teoriaa

Tässä luvussa perehdytään sopimusoikeuden peruseriaatteisiin, kuten sopimuksen sitovuuteen, erilaisiin sopimustyyppeihin sekä sopimusosapuoliin. Tässä opinnäytetyössä keskitytään osakeyhtiöiden, yksityisoikeudellisten oikeushenkilöiden (osakeyhtiö, avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö) sekä yksityisten elinkeinonharjoittajien keskenään tekemiin sopimuksiin. Edellä mainitut sopimukset ovat liikesopimuksia, joihin sovelletaan pääasiassa lakia varallisuusoikeudellisista oikeustoimista, eli oikeustoimilakia.

2.1 Sopimusoikeus ja laki varallisuusoikeudellisista oikeustoimista

Useissa lähteissä sopimus on määritelty kahden tai useamman toisiansa edellyttävän oikeustoimen yhdistelmäksi. Oikeustoimilaissa säännelty sopimuksen syntyminen vaatii näin ollen vähintään kaksi oikeustointa, jotka ovat tarjous ja siihen annettu vastaus. Käytännössä tarjousta ja vastusta ei kuitenkaan kaikissa tilanteissa käytetä, sillä sopimuksia voidaan solmia myös muutoin kuin oikeustoimilain edellyttämällä tavalla. Tämän vuoksi perustellumpaa onkin puhua kahdesta tahdonilmaisusta kuin tarjouksesta ja vastauksesta. Tahdonilmaus voi olla nimenomainen, jolloin vastaanottaja saa tiedon tahdonilmaisusta, tai hiljainen eli konkludenttinen, jolloin tahtoa ei välttämättä nimenomaisesti ilmaista. (Saarnilehto 2005; Laki varallisuusoikeudellisista oikeustoimista 228/1929.)

Sopimuksen tehtävä on sitoa sen osapuolet oikeussuhteeseen joka voi olla vaikkapa tavarankäytön tai palvelun kauppa, tai työsuhde. Sopimussuhde on sitova, eli sopimusta rikkovalle osapuolelle aiheutuu rikkomuksesta usein oikeudellisia sanktioita. Sopimus on yhtä lailla sitova mikäli se on tehty kirjallisesti, suullisesti tai sähköisesti. Yritysten välisten sopimusten lähtökohtana onkin ns. pacta sunt servanda -periaate mikä tarkoittaa, että sopimus on sitova. Sitovuuden lisäksi sopimus yleensä sääntelee osapuolten välisiä velvollisuuksia. Sopimuksen kesto määrittelee usein myös sopimuksesta aiheutuvien velvollisuuksien keston. (Saarnilehto 2005; Suomen lakitoimisto.)

Saarnilehto on jaotellut sopimukset yksipuolisesti velvoittaviin, kaksipuolisesti velvoittaviin ja kolmannen hyväksi tehtyihin sopimuksiin. Yksipuolisesti velvoitta-

vat sopimukset synnyttävät velvoitteen vain sopimuksen toiselle osapuolelle, esimerkkinä tällaisesta sopimuksesta ovat esinelaina ja takaus. Kaksipuolisesti velvoittavassa sopimuksessa kummallekin sopijapuolelle syntyy velvoite tai velvoitteita. Tällaisia sopimuksia ovat esimerkiksi kauppa, jossa toisen osapuolen velvoite on luovuttaa kaupan kohde, ja toisen osapuolen velvoitteena kaupan maksaminen. Kolmannen hyväksi tehdyllä sopimuksella voidaan perustaa oikeus sivulliselle, tästä on kyse esimerkiksi, kun henkivakuutuksen yhteydessä määrätään vakuutuksen ottajan edunsaaja. Lisäksi kirjassa on määritelty ohje- eli normisopimus jolla määrätään joidenkin tulevaisuudessa solmittavien sopimusten sisältö, tästä on esimerkkinä työehtosopimukset. (Saarnilehto 2005, 8.)

Oikeustoimilain mukaan sopimuksen tekemiseen riittää siis tarjous ja siihen annettu oikea-aikainen vastaus, muutoin ei sopimuksen tekemistä ole oikeustoimilain säännelty. Liikesopimuksia sääntelee tahdonvaltainen lainsäädäntö, mikä tarkoittaa sitä, että oikeustoimilakia sovelletaan vain ellei tarjouksesta, vastauksesta, kauppatastavasta tai muusta tavasta johdu muuta. Määrämuotoiset sopimukset kuten kiinteistön kauppa, sekä sopimukset joiden päättämiseen vaaditaan suoritus toiselle osapuolelle, jäävät oikeustoimilain ulkopuolelle, sillä niitä varten on omat lakinsa ja norminsa. (Jaakkola & Sorsa 2005; Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 228/1929.)

2.2 Sopimuksen syntyminen ja sopimusvapaus

Sopimuksen syntyminen edellyttää aina oikeustoimia jotka lähtökohtaisesti ovat tarjous sekä siihen annettu vastaus. Käytännössä sopimusten syntyntavoissa on kuitenkin muitakin vaihtoehtoja. Sopimus voi syntyä sopimusosapuolien keskinäisissä keskusteluissa saavutetulla yhteisymmärryksellä tai vaikkapa siten, että sopijapuolet alkavat toimia tietyllä tavalla yhteisymmärryksessä ilman nimenomaisia tahdonilmaisuja. (Hemmo & Hoppu 2016.)

Vapaamuotoisia sopimuksia tehtäessä on sopijapuolilla sopimusvapaus, mikä karkeasti tarkoittaa vapautta sopia kaikista sopimukseen liittyvistä seikoista. Sopimusvapaus koskee muun muassa sopimusosapuolien valintaa, sopimusten ehtoja, sopimuksen muotoa, sopimuksen tyyppiä, sopimuksen purkamista (kuitenkin otettava huomioon sopimuksen sitovuus) sekä sopimuksessa noudatettavaa

normistoa ja riitojen ratkaisumenetelmää. Sopimusvapautta rajoitetaan ainoastaan määrämuotoisissa sopimuksissa kuten asuinhuoneiston vuokrasopimuksessa sekä kiinteistön kaupassa. (Saarnilehto 2005, 37-38.)

Yritysten välisiä yhteistyösopimuksia tehtäessä on hyvä muistaa kilpailuoikeuden säännökset jotka pyrkivät turvaamaan tehokkaan ja kilpaillun liiketoiminnan. Suomen kilpailuoikeus pohjautuu EU:n kilpailuoikeuteen, joka on määritelty SEUT -sopimuksessa. Sen primäärisäännöksenä ovat artikkelit 101 ja 102, joissa määritellään sopimattomat ja kielletyt yritysten väliset sopimukset seuraavasti:

”1. Sisämarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua sisämarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy sisämarkkinoilla – ” (Huhtamäki 2014, 86-87.)

Erityisesti kiellettyjä ovat sopimukset ja menettelytavat joilla esimerkiksi vahvistetaan hintoja tai muita kauppaehtoja, rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita tai investointeja tai jaetaan markkinoita. (Huhtamäki 2014, 87.)

2.3 Sopimuksen sitovuus ja pätemättömyys

Sopimuksen sitovuus kuuluu olennaisena osana sopimuksen käsitteeseen. Se, että sopijapuolilla on vapaus päättää siitä kenen kanssa ja millaisia sopimuksia he tekevät, edellyttää myös osapuolten sitoutumista sopimukseen. Sopimuksen noudattamatta jättämisestä eli sopimusrikkomuksesta on täten aina oikeutettua asettaa sanktioita rikkomuksen tekijälle. Sanktioiden laatu päätetään tapauskohtaisesti. (Jaakkola & Sorsa 2005.)

Poikkeuksia sopimuksen sitovuuteen on olemassa neljä kappaletta, niin sanottu force majeure, sopimuksen mitättömyys, väitteen- tai moitteenvarainen pätemättömyys sekä sopimuksen sovittelu. Force majeure tarkoittaa ennalta arvaamatonta ja ylivoimaista estettä sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi tulipalo, sotatila ja luonnonmullistukset. Sopimuksen mitättömyys edellyttää, että joku sopimusosapuoli on oikeustoimikelvoton, sopimuksessa on muotovirhe, tai sopimus on tehty lainvastaisesti. Näistä muotovirhe kuuluu vain määrämuotoisiin sopimuksiin. (Jaakkola & Sorsa 2005.)

Moitteenvarainen pätemättömyys liittyy perhe- ja perintöoikeuden sopimukseen, erityisesti niiden varallisuusjärjestelmään eli esimerkiksi ositukseen tai perinnönjakoon. Moitekanteen voi nostaa toimitetun osituksen tai perinnönjaon jälkeen jaoissa tapahtuneen muotovirheen vuoksi. Myös osakeyhtiön yhtiökokouksen päätöstä vastaan voidaan nostaa moitteenvarainen kanne. Väitteenvarainen pätemättömyys taas tarkoittaa oikeustoimilakiin liittyvää pätemättömyyttä. Väitteenvaraisessa pätemättömyydessä oikeustoimi voidaan todeta pätemättömäksi sen syntyhetkellä vallinneiden olosuhteiden vuoksi. Tällaisia olosuhteita ovat sopimuksen tekoon vaikuttanut pakko tai törkeä pakko, petollinen viettely, kiskonta, ilmaisuerehdys tai kunnianvastainen ja arvoton menettely. (Jaakkola & Sorsa 2005.)

2.4 Sopimuksen lakkaaminen

Sopimuksen sitovuus jatkuu niin kauan kuin sopimus on voimassa. Yleensä sopimuksen voimassaolo päättyy, kun sopimuksen mukaiset velvoitteet on täytetty. Sopimus voidaan myös purkaa tai irtisanoa tai sen tilalle voidaan solmia uusi sopimus. Sopimuksen purkamiselle on yleisen periaatteen mukaan oltava perusteena olennainen sopimusrikkomus, ja purkaminen päättää sopimuksen välittömästi (Hemmo 2006, 349-350). Toistaiseksi voimassa oleva sopimus päättyy, kun sopimus irtisanotaan ja irtisanomisaika on kulunut loppuun. Eri sopimustyyppisiä koskevissa laeissa kuten huoneenvuokralaissa, on irtisanomisajasta säädetty erikseen. Tämän opinnäytetyön käsittelemiin liikesopimukseen ei kuitenkaan ole laissa määräyksiä, vaan yleisen periaatteen mukaan sopimus on irtisanottavissa päättymään kohtuullisen ajan kuluttua. (Saarnilehto 2005, 157-158.)

Mikäli sopimus tai laki edellyttää irtisanomiselle jotakin perustetta, on peruste tai perusteet ilmoitettava irtisanomisen yhteydessä. Mikäli sopimus kuuluu vapaan irtisanomisoikeuden piiriin, ei irtisanomiselle tarvitse esittää perusteluita. Määräaikaisissa sopimuksissa irtisanomisoikeutta ei pääsääntöisesti ole, mutta joissain tapauksissa määräaikaisissakin sopimuksissa voi ilmetä poikkeusluonteisia irtisanomisperusteita jotka voivat liittyä esimerkiksi muuttuneisiin olosuhteisiin. Sopimuksen osoittautuminen kannattamattomaksi toiselle sopijaosapuolelle luo myös edellytykset poikkeusluontoiselle irtisanomiselle. (Hemmo 2003.)

2.5 Sopimuksen sovittelu ja vahingonkorvaus

Mikäli joitain sopimuksen ehtoja ei voida pitää kaikilta osin hyväksyttävänä mutta sopimusta ei voida tai tahdota julistaa kokonaan pätemättömäksi, tulee kyseeseen sopimuksen sovittelu. Sovittelussa on kyse sopimusehtojen muuttamisesta, minkä tavoitteena on sovittua kohtuullisemman lopputuloksen aikaansaaminen. Sopimuksen muuttaminen voi tulla kyseeseen myös olosuhteiden muutoksen kuten vaikkapa lainsäädännön muuttumisen johdosta. Sopijapuolet voivat muuttaa ehtoja yhteisymmärryksessä keskenään tai jokin ulkopuolinen taho, kuten viranomainen, voi sen tehdä. (Saarnilehto 2005, 161; Hemmo 2003, 27.)

Vahingonkorvausta voidaan sopimussuhteessa käyttää seuraamuksena sopimusrikkomuksesta. Sopimusrikkomuksesta sopijapuolille voi esimerkiksi aiheutua reklamaatiokustannuksia, tulon menetyksiä, muita välillisiä vahinkoja, tai henkilö- ja esinevahinkoja, jotka aiheuttavat vahingonkorvausvastuun. Vahingonkorvausvelvollisuus voi syntyä sopimuksen purkautuessa mutta yhtä hyvin se voi syntyä myös sopimuksen jäädessä voimaan. Vahinkolajit voidaan jakaa henkilö-, esine- ja varallisuusvahinkoihin, välittömiin ja välillisiin vahinkoihin, sekä aineellisiin ja aineettomiin vahinkoihin. Henkilö- ja esinevahinkojen korvaamisesta ja korvauksen suuruudesta säädetään VahL:n 5 luvussa. Vahingonkorvausta voidaan käyttää seuraamuksena niin kirjallisten, kuin suullistenkin sopimusten yhteydessä. (Hemmo 2003.)

2.6 Sopimustyytit

Tämän opinnäytetyön käsittelemät sopimukset ovat osakeyhtiöiden, yksityisyri-tysten tai elinkeinonharjoittajien keskinäisiä liikesopimuksia, joiden sääntely on pitkälti tahdonvaltaista. Opinnäytetyössä keskitytään erityisesti kotipalveluita ja kotipalveluiden tukipalveluita tarjoavien yritysten sopimuksiin ja tutkittavat sopimukset ovat ostopalvelu-, yhteistyö- ja toimeksiantosopimuksia. Sopimusten kohteena on pääsääntöisesti yrittäjän työpanos esimerkiksi tuuraustilanteissa, tai toisiaan täydentäviä palveluita tarjoavien yritysten yhteistyö, jotta asiakkaalle pystyttäisiin tarjoamaan mahdollisimman monipuolisia palveluita.

Toimeksiantosopimus on valtuutuksen muoto, jonka piiriin luetaan muun muassa palvelut jotka eivät kytkeydy fyysisiin esineisiin. Tällaisia immateriaalisia palveluita tarjoavia tahoja ovat esimerkiksi lääkärit ja asianajajat. Oikeuskirjallisuudessa näistä palveluista on käytetty käsitettä asiantuntijapalvelu aineettomista palvelusuorituksista. Näiden asiantuntijapalveluiden sisältönä voi olla esimerkiksi tietojen antaminen, neuvonta, tai muu fyysisistä kohteista riippumaton toiminta. Toimeksiantosopimus voi olla toistaiseksi voimassa oleva tai määräaikainen ja sen voimassaolo lakkaa, kun voimassaoloaika kuluu umpeen tai sopimukseen liittyvä suoritus on tehty. (Halila & Hemmo 2008.)

Toimeksiantosopimuksen ehdot määräytyvät tämän opinnäytetyön käsittelemissä sopimuksissa sopimuskohtaisesti. Toimeksisaajalla on kuitenkin aina lojaalisuusvelvoite, johon kuuluu muun muassa salassapitovelvollisuus päämiehen asioista. Toimeksisaaja ei myöskään saa ylittää toimivaltaansa ilman erityistä syytä, eikä siirtää toimeksiantoa toiselle ilman toimeksiantajan lupaa. Hän saa kuitenkin käyttää toimeksiannon suorittamiseen apulaisia. Mikäli toimeksisaajalle kuuluu päämiehen rahavarojen tai omaisuuden hoito, tai hänen toimistaan aiheutuu kuluja päämiehelle, on toimeksisaaja myös tilivelvollinen toimeksiantajalle. (Halila & Hemmo 2008, 140.)

Toimeksiantajan velvollisuuksiin kuuluu ensisijaisesti palkkion maksaminen sekä lojaalisuusvelvoite toimeksisaajaa kohtaan. Lähtökohtana on, että toimeksiantosopimus on vastikkeellinen ja yleensä toimeksisaajan palkkiota koskee sopimusvapaus. Palkkio voi olla kiinteä, tai provisio -luonteinen suoritus. Ellei muusta ole sovittu tai vakiintuneista käytännöistä muuta johdu, palkkion suuruutta ei tarvitse sopia ennakkoon. Palkkion tulee kuitenkin olla kohtuullinen. Kohtuullisuuteen vaikuttaa esimerkiksi toimeksisaajan ammattitaito. (Halila & Hemmo 2008, 141-142.)

Myös ostopalvelu- ja yhteistyösopimuksiin voidaan pitkälti soveltaa samoja periaatteita kuin toimeksiantosopimukseen. Tällaisten sopimusten ehdot ovat vapaasti sovittavissa sopimusosapuolten kesken, sopimuksella määritellään muun muassa palvelun sisältö, toimitusaika, laatuvaatimukset ja hinta (Myllymäki 2004, 18). Tämän opinnäytetyön kohderyhmän välisissä yhteistyösopimuksissa ei to-

dellisuudessa kuitenkin välttämättä puututa palveluiden hintoihin vaan elinkeinonharjoittajat voivat vapaasti päättää tuottamiensa palveluiden hinnoittelusta. Yhteistyösopimukselle ei ole laissa selkeää määritelmää vaan se on ns. sekatyypinen sopimus joka usein sisältää ominaisuuksia eri sopimustyypeistä (virtuaalilakimies: yhteistyösopimuksen rakenne ja oikeudellinen luonne).

Sopimuksella muodostuvien olosuhteiden on tosiasiaassa vastattava sitä, mitä sopimuksessa on sovittu, muutoin sopimus voidaan tulkita työsopimukseksi, vaikka sopimusosapuolet olisivat yksimielisiä siitä, että sopimus on ostopalvelusopimus. Tällöin sopimukseen kannattaa liittää osapuolten vahvistus sopimuksen luonteesta. Työsopimuksia solmittaessa sen sijaan tulee ottaa huomioon työsopimuksia koskeva sääntely eli esimerkiksi työlainsäädäntö ja työsopimusehdot sekä niiden määräykset esimerkiksi työaika ja vuosiloman järjestämistä koskien. (Myllymäki 2004, 18.)

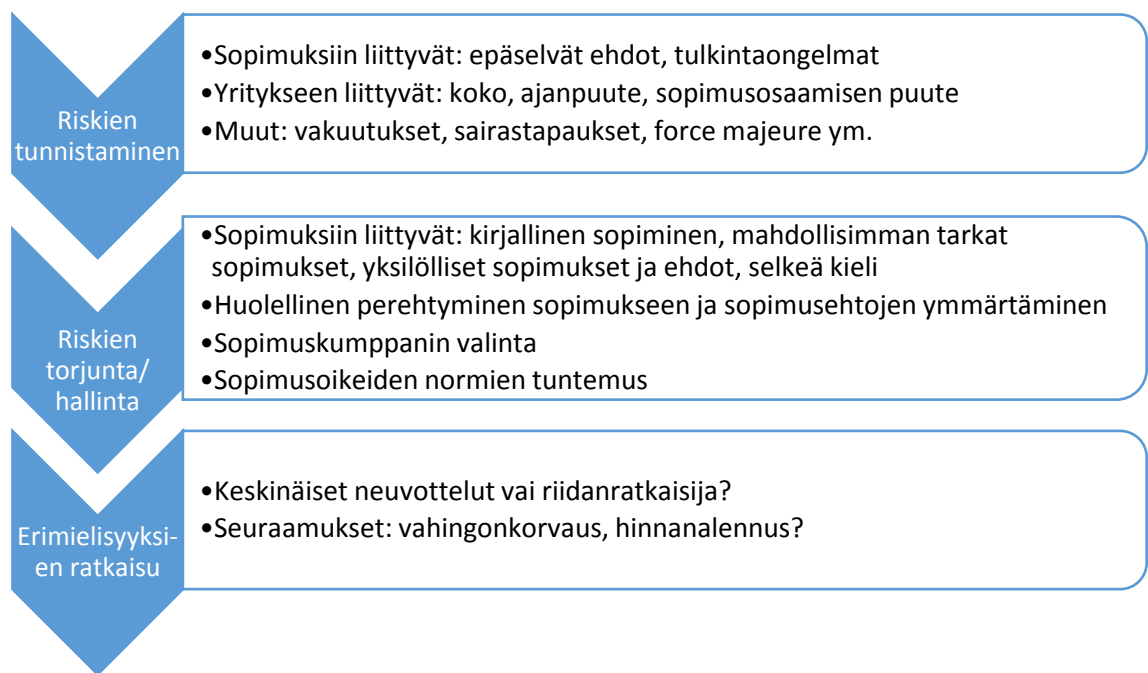
2.7 Sopimusriskit

Sopimusriskien kirjo on suuri, ja riskit voivat liittyä moniin eri tekijöihin. Riskienhallinta lähtee liikkeelle riskien tunnistamisesta. Sopimusriskienhallinnassa ongelmana on, että sopimusten tekoon ei panosteta tarpeeksi tai että yritykset tekevät oman toimintansa kannalta epäedullisia sopimuksia. Harkitusti ja huolellisesti tehdyillä sopimuksilla joissa osapuolten vastuut on merkitty selvästi, minimoidaan sopimusriskit ja vältetään ikäviltä yllätyksiltä ja erimielisyyksiltä. Sopimusriskeihin voidaan vaikuttaa niihin liittyvillä sopimusehdoilla. (PK-RH.)

Sopimuksen tulkinta aiheuttaa sopimusriskin, joka voidaan minimoida mahdollisimman huolellisesti tehdyillä ja kattavilla sopimuksilla. Tulkintaongelmat voivat johtua esimerkiksi epätäydellisestä sopimuksesta, epäselvistä sopimusehdoista, huomaamattomuudesta tai sopimusosapuolten kokemattomuudesta. Tulkintatilanteissa kyseeseen tulee sopimukseen liittyvä todistelu, jolla tulkintaan liittyvät ongelmat pyritään poistamaan. (Saarnilehto 2005.)

Kuvan 3 taulukkoon on tiivistetty sopimusriskien hallintaan liittyviä seikkoja. Tiedot on koottu Pk-yrityksen riskienhallinta -sivuston ja Hyvinvointikumppanuushankkeeseen liittyen järjestetystä yritysten sopimuskoulutuksesta jossa osallistujilta tiedusteltiin muun muassa mitä sopimusriskejä he löytävät toiminnastaan tai

millaisiin riskeihin he varautuvat sopimuksia tehdessään. Riskienhallinnan ensimmäinen vaihe on riskien tunnistaminen. Riskit voivat liittyä sopimukseen, yrityksestä riippuviin tekijöihin, sekä esimerkiksi hoitoalaan liittyvään normistoon kuten vaikkapa ammatinharjoittajan velvollisuuteen hankkia vastuuvakuutus potilasvahinkojen varalle. Toinen vaihe on riskien torjunta tai hallinta joihin voi vaikuttaa esimerkiksi sopimuskumppanien valinnalla sekä huolellisesti tehdyillä sopimuksilla, joissa vastuut ja tehtävät on yksilöity tarkasti ja joissa on käytetty selkeää kieltä. Myös asiaankuuluvien normien ja sääntelyn tunteminen on tärkeää, jotta voidaan tehdä oikeudellisesti päteviä sopimuksia. Riskienhallinnan kolmas vaihe koskee erimielisyyksien ratkaisua. Erimielisyyksien varalle on hyvä laatia suunnitelma siitä, kuka ratkaisee erimielisyydet ja miten ne ratkaistaan. Lisäksi on hyvä sopia sopimusrikkomusten seuraamuksista kuten vahingonkorvauksesta. (PK-RH.)

Kuva 3. Sopimusriskien hallinta.

3 Sosiaali- ja terveystalalan sopimukset

Tässä luvussa käsitellään asioita, joita hyvinvointialan sopimuksia solmittaessa tulee ottaa huomioon. Huomioon tulee ottaa esimerkiksi asiakas- ja potilastietojen asianmukainen säilytys sekä ammattihenkilöiden toiminnan luvat ja pätevyysvaatimukset.

3.1 Sopimustyytit

Tämän opinnäytetyön käsittelemät sopimukset voidaan rinnastaa oikeuskäytännössä käytettyihin asiantuntijapalvelusopimuksiin. Asiantuntijapalveluista on kyse, kun tarjotaan aineettomia asiantuntijapalveluita, joihin liittyy esimerkiksi tiedonantoa ja neuvontaa, tässä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita (Hemmo & Hoppu 2016). Vaikka hyvinvointipalvelut liittyvätkin fyysisiin kohteisiin eli asiakkaisiin ja potilaisiin, liittyy tällaisten palveluiden tuottamiseen kuitenkin vahva asiantuntemusvaatimus. Joillakin aloilla palvelusopimusten tekoa sääntelevät vakiosopimusehdot ja sopimuksia tehdään hyvinkin yksityiskohtaisesti (Hemmo & Hoppu 2016). Tämän opinnäytetyön käsittelemät hyvinvointialan pienyritysten tekemät palvelusopimukset tehdään kuitenkin pitkälti suullisesti ja hyvin vapaamuotoisesti, sillä varsinaista sopimukseen liittyvää sääntelyä tai vakiosopimusehtoja ei ole.

Sote-alan yrittäjien välisissä yritystapaamisissa tuli esille, että tutkimuksen kohderyhmän jäsenten tekemät sopimukset ovat pääsääntöisesti yhteistyö-, toimeksianto- ja ostopalvelusopimuksia. Näiden sopimusten kohteena on sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut eli asiantuntijapalvelut. Hemmo ja Hoppu listaavat kirjassaan asioita, joita toimeksiantosopimukseen olisi hyvä kirjata. Vaikka kaikki tutkimuksen käsittelemät sopimukset eivät ole toimeksiantosopimuksia, pätevät Hemmon ja Hopun listaamat ehdot miltei kaikkiin näihin palvelusopimuksiin. Opinnäytetyötä varten tehdyissä haastatteluissa ilmeni, että haastateltavienkin mielestä sopimukseen tulisi kirjata juurikin samoja asioita.

Sopimukseen sisällytettäviä asioita ovat ensinnäkin palvelun sisältö ja tavoitteet, sekä palvelun perustaksi annetut tiedot, tässä tapauksessa muun muassa olennaiset asiakas- ja potilastiedot. Toiseksi, sopimukseen tulisi kirjata mahdolliset palvelun sisältöä koskevat rajoitukset ja toimeksiantajan itsensä hoidettavaksi jäävät

tehtävät kuten lääkkeidenjako-oikeus sekä verikokeiden ottaminen. Kolmanneksi, palvelun hinnoitteluperusteet ja mahdollinen kustannusarvio, joihin terveys- ja hyvinvointialalla vaikuttavat muun muassa palvelusetelit, asiakkaan omavastuu ja eri palveluntuottajien tarjoamien samankaltaisten palveluiden hintaerot. Neljänneksi, palvelun suorittamisaika eli milloin ja kuinka kauan kerrallaan palveluita annetaan. Viimeisenä, palvelun suorittamisesta vastaavien henkilöiden yksilöinti ja toimeksisaajan vastuun sisältöä koskevat ehdot kuten vastuunrajotukset ja määräykset vastuuvakuutuksesta. (Hemmo & Hoppu 2016.)

3.2 Käsitteet

Yksityisillä palveluntuottajilla tarkoitetaan yrityksiä, yhdistyksiä tai säätiöitä, jotka tarjoavat kunnille, toisille yrityksille tai yksityisille asiakkaille yksityisiä sosiaalipalveluita, sosiaalihuollon tukipalveluita, terveydenhuollon palveluita tai muita hyvinvointialan palveluita. Tällaiset palvelut voivat täydentää kunnallisia palveluita tai tarjota niille vaihtoehtoja. Yksityisiä sosiaalipalveluita ovat esimerkiksi vanhusten ja vammaisten palveluasuminen ja kotipalvelut, lasten ja nuorten laitos- ja perhehoito, lasten päivähoito sekä kotiin tuotettavat tukipalvelut kuten kotiapu ja siivous. Yksityisiä terveydenhuoltopalveluita ovat esimerkiksi lääkäri- ja hammaslääkäripalvelut, kuntoutus, fysioterapia sekä työterveyshuolto. Yksityisiin hyvinvointipalveluihin luetaan lisäksi muun muassa kampaamopalvelut, kuntosalit ja vaikkapa kauneushoitolat. (Luomala 2014, 3.)

Tässä opinnäytetyössä keskitytään yksityisten elinkeinonharjoittajien sekä mikro- ja pienyritysten välisiin sopimuksiin. Mikroyritykseksi voidaan luokitella yritys, jonka palveluksessa on enintään kymmenen työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Pienyritykseksi luokitellaan yritys, jossa työskentelee enintään 50 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa. (Tilastokeskus.)

3.3 Salassapito, sekä asiakas- ja potilastietojen luovutus

Yritysten välisissä sopimuksissa tai esimerkiksi työsopimuksissa sopimuksen ehtoihin liitetään usein salassapitovelvoite, joka velvoittaa sopimusosapuolen pitämään salassa vastaanottamansa liike- tai ammattisalaisuudet. Salassapitovelvol-

lisuuteen voi liittyä myös ns. hyödyntämiskieltovelvoite mikä tarkoittaa, että salassa pidettävän tiedon saajan tulee myös olla hyödyntämättä kyseistä tietoa liiketoiminnassaan. Salassapitovelvoite voi olla sopimuksessa pää- tai sivuvelvoitteena ja siitä voidaan tehdä esimerkiksi erillinen asiakirja sopimuksen liitteeksi (Huhtamäki 2014, 233-234). Tämän opinnäytetyön käsittelemissä yksityisten palveluntarjoajien välisissä sopimuksissa salassapitovelvollisuus tulee kyseeseen sekä sopijaosapuolten liikesalaisuuksien, että sopimukseen liittyvien asiakas- ja potilastietojen osalta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle on lain mukaan asiakas- ja hoitosuhteen alussa kerrottava, miten ja mihin hänen antamia tietoja käytetään. Lisäksi tulee kertoa, mistä muualta asiakkaasta kerätään tietoja, sekä kenelle ja millä ehdoin hänestä kerättyjä tietoja luovutetaan kolmansille osapuolille. Asiakkaalle on kerrottava myös, mistä kyseiset tiedot löytyvät ja hänelle on annettava oikeus tutustua näihin tietoihin. Tietoja ei luovuteta sivullisille, kuten toisille yksityisille palveluntuottajille, mikäli asiakas tai hänen edustajansa ei ole antanut siihen suostumusta. Oleellisia potilas- ja asiakasietoja saadaan kuitenkin luovuttaa kolmansille osapuolille ilman asiakkaan suostumusta niiltä osin, kuin se on tarpeen hoidon tai terveydenhuollon toteuttamiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjoja käsittelevillä ammattihenkilöillä on saamista tiedoista vaitiolovelvollisuus. Lisäksi potilasasiakirjojen oikeanlaisesta käsittelystä määrätään sosiaali- ja terveysministeriön laatimassa asetuksessa 298/2009, ja sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen käsittelystä laissa sosiaalihuollon asiakirjoista. (Sosiaali- ja terveysministeriö; potilaslaki 785/1992; asiakaslaki 812/2000.)

3.4 Palveluiden hinnoittelu

Kunnallisten sosiaali- ja terveystalveluiden enimmäismaksuista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Sääntelyn tarkoituksena on, että maksut ovat kohtuullisia, eivätkä ne ole kenenkään kohdalla palveluihin hakeutumisen esteenä. Esimerkiksi kotipalveluista ja kotisairaanhoidosta määrätään kohtuullinen maksu johon vaikuttavat muun muassa palvelun laatu ja määrä sekä saajan maksukyky ja perheen koko. (Sosiaali- ja terveysministeriö: sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut.)

Sote-palveluita tarvitseville on käytössä palveluseteli, jolla voidaan hankkia kunnan tai kuntayhtymän järjestämiä palveluita. Kunta päättää mihin palveluihin palveluseleitä annetaan sekä hyväksyy palvelusetelituottajat. Palvelusetelituottajat ovat yksityisiä palveluntuottajia jotka täyttävät palvelusetelituottajille asetetut kriteerit. Palveluseleiden lisäksi kunta voi hankkia palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta ostopalveluna. Tällaisissa tilanteissa yksityisen palveluntuottajan palveluiden hinnoitteluun vaikuttavat esimerkiksi palvelusetelin arvo sekä asiakasmaksulaki. (Sosiaali- ja terveysministeriö: sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut; Sosiaali- ja terveysministeriö: palveluseteli.)

3.5 Toiminnan edellytykset ja laatuvaatimukset

Ympäri vuorokautisten sosiaalihuollon sekä yksityisen terveydenhuollon palveluiden tuottaminen on aina luvanvaraista. Lupaa toiminnalle haetaan aluehallintovirastolta. Muut yksityiset sosiaalipalvelut ovat ilmoituksenvaraisia ja ilmoitus tällaisista palveluista tehdään sosiaalihuollosta vastaavalle taholle siinä kunnassa, joissa toimintaa harjoitetaan. Lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilöt tarvitsevat Valviran luvan ammatin harjoittamiseen tai nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttämiseen. (Luomala 2014, 4.)

Yksityisen sosiaalihuollon palveluntuottajan toiminnan laatuvaatimuksista säädetään laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Lisäksi yksityisten palveluntuottajien on annettava Valviralle vuosittainen toimintakertomus sekä laadittava omavalvontasuunnitelma toiminnastaan ja palveluidensa laadusta. Omavalvontasuunnitelma on asiakirja, jossa on kirjattuna ne toimenpiteet joiden avulla palveluntuottajat itse valvovat henkilöstönsä toimintaa ja palveluidensa laatua. Suunnitelmassa määritellään yrityksen toimintatavat ja toimenpiteet niiden toteuttamisen seuraamiseksi. Omavalvontasuunnitelman tarkoituksena on yhtenäistää toimintaa kaikissa palveluketjun vaiheissa ja ennaltaehkäistä palvelutoiminnassa havaittuja riskejä, vaaratilanteita ja toiminnan laadullisia puutteita. Lisäksi sen tarkoituksena on varmistaa henkilökunnan ammatillinen osaaminen. (Luomala 2014, 5-6; Valvira 2014.)

3.6 Sopimusriskit sote-alan sopimuksissa

Hyvinvointikumppanuus-hankkeeseen liittyen järjestetyssä yrittäjien sopimus-
koulutuksessa ryhmältä hyvinvointialan yrittäjiä kysyttiin mitkä olosuhdemuutok-
set vaikuttavat sopimukseen, ja mitä tulkintatilanteita sopimukseen liittyen voi syn-
tyä. Olosuhdemuutokset luokiteltiin yrityksestä sekä ympäristöstä johtuviin seik-
koihin. Yritykseen liittyvät olosuhdemuutokset koskivat muun muassa henkilös-
töä, toimitiloja ja välineitä, sekä vakuutuksia. Ympäristöön liittyviä tekijöitä olivat
esimerkiksi lainsäädäntö, markkinamuutokset ja kysyntä sekä kilpailu.

Sopimuksen tulkintaan liittyviä ongelmia olivat palvelun laatu ja sisältö, kilpailu-
kiellot ja -rajoitukset, sekä erimielisyyksien ratkaisu. Yrittäjät eivät välttämättä
edes kokeneet solmineensa sopimuksia niissä tapauksissa, joissa toisen yrittäjän
kanssa oli sovittu esimerkiksi sairausloman tuurauksesta. Sekä olosuhdemuutok-
set, että tulkintatilanteet ovat sopimusriskejä joiden huomioon ottaminen sopi-
muksen tekovaiheessa voi säästää sopijaosapuolten aikaa ja vaivaa erimielisyyk-
sien tai väärinymmärrysten sattuessa.

Myös keskenään huomattavasti erikokoisten yritysten sopimuksissa sopimusris-
kinä voi olla toisen yrityksen pieni koko ja heikompi neuvotteluasema. Liikesopi-
muksissa elinkeinonharjoittajat ovat toisiinsa nähden tasavertaisessa asemassa
yrityksen koosta riippumatta. Elinkeinonharjoittajille ei ole tarjolla samankaltaista
lakiin perustuvaa suojaa, kuin kuluttajille kuluttajasopimuksissa. Erimielisyyksien
sattuessa pienellä yrityksellä ei esimerkiksi välttämättä ole resursseja ryhtyä oi-
keudessa puolustamaan oikeuksiaan ja vastustamaan suuryritystä. (Minilex:
Mikä on liikesopimus?)

Sopimusriskeihin voidaan luokitella myös pakollisen vastuuvakuutuksen hankki-
minen. Terveysten- ja sairaanhoitotoimintaa harjoittavilla ammattihenkilöillä sekä
yrityksillä on oltava vastuuvakuutus potilasvahinkojen varalle. Vakuutuksen otta-
misesta säädetään potilasvahinkolain 4§:ssä, ja vakuutuksen ottamisen laimin-
lyönyt joutuu maksamaan korvauksena moninkertaista vakuutusmaksua. On yhtä
lailla jokaisen sopijakumppanin vastuulla ottaa selvää sopimuskumppanistaan ja
muun muassa tämän voimassa olevista vakuutuksista. (Potilasvahinkolaki
585/1986; Potilasvakuutuskeskus 2016.)

4 Sote-uudistuksen ja hallituksen esityksen vaikutukset sopimuksiin

Tässä luvussa tarkastellaan hallituksen esitystä (myöhemmin myös HE) laiksi sosiaali- ja terveystalvveluiden tuottamisesta sekä tulevaa sote-uudistusta ja niiden mahdollisia vaikutuksia tämän opinnäytetyön käsittelemiin aihealueisiin. Näkökulma on ajankohtainen, sillä sote-uudistus astuu voimaan 01.01.2019 ja tulee vaikuttamaan terveystalv- ja hyvinvointialan yritysten toimintaan huomattavasti. Sosiaali- ja terveystalvveluiden tuottamisesta annetun lain on tarkoitus astua voimaan vuoden 2017 aikana. Lakiluonnos julkistettiin samassa yhteydessä sote- ja maakuntauudistuksen hallituksen esityksen kanssa. (Sote- ja maakuntauudistus: hallituksen reformi 2016; Lakiluonnos sosiaali- ja terveystalvveluiden tuottamisesta 2016.)

4.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

Sote- ja maakuntauudistuksen myötä nykyisin kuntien ja kuntayhtymien vastuulla olevia palveluita, muun muassa sote-palvelut, tullaan siirtämään maakunnille. Järjestelyllä pyritään yhtenäistämään, keskittämään ja selkiyttämään sote-palveluiden tarjontaa. Palveluiden keskittäminen maakunnille tarjoaa asiakkaille yhtenäisen palveluketjun ja parantaa esimerkiksi tiedon kulkua ja lisää palveluiden sujuvuutta. Maakunta voi tuottaa sote-palveluita erillisen oikeushenkilön kautta tai käyttää yksityisen tai kolmannen sektorin palveluita. Uudistuksen tavoitteena on kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja, tarjota jatkossa yhtenäisempiä palveluita ja parantaa palveluiden saatavuutta, sekä hillitä terveydenhuollon kustannuksia. (Sote- ja maakuntauudistus: integraatio 2016.)

Sote-uudistuksen tarkoituksena on tarjota asiakkaille jatkossa yhtenäisiä palvelukokonaisuuksia jotka sijaitsevat lähellä heitä. Palvelut joko tuotetaan lähellä asiakkaita tai tuodaan näiden lähelle sähköisillä välineillä tai liikkuvina palveluina. Tällöin korostuu pienten, paikallisten hyvinvointialan palveluntuottajien merkitys palveluketjuissa, sekä erityisesti palveluntuottajien välinen yhteistyö. Asiakkaiden valinnanvapautta lisätään säätämällä uusi valinnanvapauslaki sekä esimerkiksi palvelusetelin ja henkilökohtaisen budjetin käyttöä tukemalla. Valinnanvapauden tarkoituksena on turvata asiakkaille nykyistä nopeampi hoitoon pääsy.

Yhtenäiset laatuvaatimukset ja julkisen tiedon lisääminen helpottavat asiakkaan päätöksentekoa sote-palveluita valitessa. (Sote- ja maakuntauudistus: sote-sanasto 2016.)

4.2 HE laiksi sosiaali- ja terveystalveluiden tuottamisesta

Laki sosiaali- ja terveystalveluiden tuottamisesta tulisi korvaamaan yksityistä sosiaalitalveluista annetun lain sekä yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain. Sen tarkoituksena on varmistaa laadultaan hyvien sote-palveluiden tuottaminen ja näitä palveluita käyttävien asiakkaiden ja potilaiden potilasturvallisuus. Lisäksi sen tarkoituksena on parantaa palveluntuottajien ja viranomaisten yhteistyötä. Tämän opinnäytetyön kannalta oleellinen osa lakiesityksestä tulisi olemaan sen 18§, jossa säädetään yhteisen palveluyksikön toiminnasta ja vastuullisen palveluntuottajan velvollisuuksista. Kumpikin em. käsitteistä ovat uusia käsitteitä lain-säädännössä. (Lakiluonnos sosiaali- ja terveystalveluiden tuottamisesta 2016.)

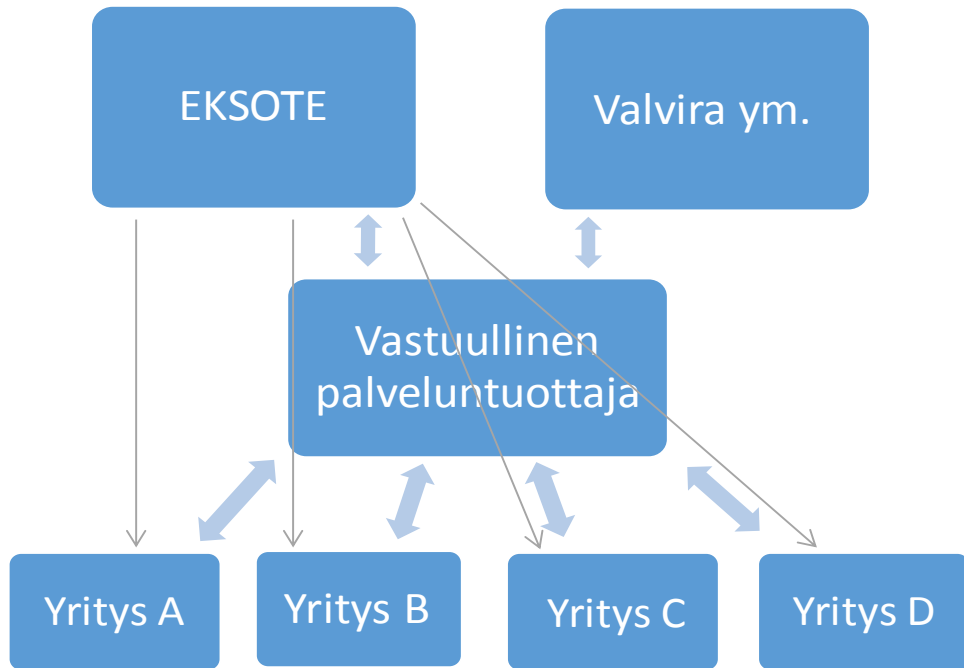
Yhteisessä palveluyksikössä toimisi useita palvelun tuottajia yhdessä hallinnollisessa kokonaisuudessa. Nämä palveluntuottajat valitsisivat sopimuksella vastuullisen palveluntuottajan joka tulisi edustamaan ryhmää viranomaisessa asiointissa. Yhteisen palveluyksikön rekisteröinti olisi täysin vapaaehtoista eikä palveluyksikön toiminta olisi rajattu mihinkään tiettyyn sopimusmuotoon. Järjestely perustuisi palveluntuottajien väliseen sopimiseen. Viranomaiselle tulisi toimittaa palveluyksikön käyttöön otosta ja sisällöstä tehty sopimus. Tuottajien keskenään solmimat sopimukset voidaan haluttaessa jättää tämän sopimuksen ulkopuolelle ja sopia niistä erikseen. (Lakiluonnos sosiaali- ja terveystalveluiden tuottamisesta 2016.)

Laki tulisi yksinkertaistamaan palveluntuottajien viranomaisasiointia sekä viranomaisten valvonta- ja rekisteröintitehtäviä. Nykyisin palveluntuottajien tulee järjestää toimintaansa liittyvät luvat ja ilmoitukset henkilökohtaisesti. Nämä tehtävät voitaisiin jatkossa siirtää vastuullisen palveluntuottajan hoidettaviksi niin, että esimerkiksi rekisteröinnit ja ilmoitukset hoidettaisiin keskitetysti. Vastuullisen palveluntuottajan toimi perustuisi edustussopimukseen joka antaisi vastuulliselle palveluntuottajalle tiettyjä velvoitteita ja oikeuksia. Vastuullisella palveluntuottajalla ei tulisi olemaan varsinaista direktiovaltaa muihin palveluntuottajiin nähden, vaan

jokainen palveluntuottaja vastaisi toiminnastaan jatkossakin itse ja tulisi säilyttämään oikeudellisen asemansa. (Lakiluonnos sosiaali- ja terveystalvveluiden tuottamisesta 2016.)

Vastuullisen palveluntuottajan oikeus edustaa muita palveluntuottajia perustuisi lakiin, jolloin erillisiä sopimuksia tai valtuutuksia ei tarvittaisi, vaan palveluntuottajat voisivat viitata tähän lakiin keskinäisissä sopimuksissaan. Nämä keskinäiset sopimukset sekä laki velvoittaisivat vastuullisen palveluntuottajan edustamaan muita osallisia palveluntuottajia viranomaisessa asiointissa sekä ilmoittamaan laissa määritellyt palveluntuottajia koskevat tiedot viranomaisille. Vastuullisen palveluntuottajan nimenomainen velvollisuus olisi pitää edustamansa yhteisen palveluyksikön tiedot järjestyksessä ja ajan tasalla muun muassa ilmoittamalla yhteisessä palveluyksikössä tapahtuneista muutoksista. Näin ollen järjestelyn olisi tarkoitus parantaa myös viranomaisrekisterien ajan tasaisuutta sekä palvelun tuottajien toiminnan laadunvalvontaa, kun tiedot saataisiin kerättyä keskitetysti vastuulliselta palvelun tuottajalta. Em. velvollisuuksien lisäksi vastuullisen palvelun tuottajan tehtävänä olisi pitää yhteisen palveluyksikön potilas- ja asiakasrekistereitä. (Lakiluonnos sosiaali- ja terveystalvveluiden tuottamisesta 2016.)

Kuvassa 4 on havainnollistettu miten yksityisten palveluntuottajien sopimusten teko muiden palveluntuottajien ja julkisten toimijoiden (tässä tapauksessa Eksote) kanssa hoituisi yhteisessä palveluyksikössä. Vastuullisen palveluntuottajan vastuulla olisi muun muassa sopimusten valmistelu sekä viranomaisasiointi palveluntuottajien puolesta. Menettely säästäisi yksityisten palveluntuottajien aikaa ja resursseja sekä lisäisi heidän kilpailukykyään.

Kuva 4. Sopimukset yhteisessä palveluyksikössä

5 Sopimusopas ja sopimuskohdat

Tässä luvussa on kerättyä sopimusoppaaksi oleellisimpia sopimuskohtia, joita opinnäytetyön käsittelemiin sopimuksiin tulisi sisällyttää. Sopimusoppaan pohjalta muodostettiin kaksi sopimusmallipohjaa, jotka ovat opinnäytetyön lopussa liitteinä.

5.1 Tausta

Opinnäytetyön kohteena on sosiaali- ja terveysalan elinkeinonharjoittajien, sekä mikro- ja pienyritysten väliset sopimukset. Tarkasteltavia sopimuksia ovat yritysten väliset palvelusopimukset, joihin ei ole olemassa kohdistettua lainsäädäntöä tai juurikaan oikeuskäytäntöä. Edellä mainittuja sopimuksia tehdään muun muassa yritysten resurssien rajallisuuden takia, ja koska asiakkaille halutaan tarjota mahdollisimman monipuolisia palveluita ns. saman katon alta. Monet kohderyhmän jäsenet ovat yksityisyrittäjiä tai pieniä yrityksiä, joiden tulee solmia yhteistyösopimuksia muiden yrittäjien kanssa vaikkapa tuurauksista sairastapauksien varalle. Lisäksi esimerkiksi asiakaskunnan kasvu asettaa kysyntää yhteistyölle tai

lisätyövoiman hankkimiselle. Yrittäjät ovat kertoneet, että yhteistyötä tehdään hyvässä hengessä, koska työtä riittää kaikille eikä asiakkaista ole hoiva-alalla tarvetta kilpailla.

Opinnäytetyön tutkimusta varten kerättiin tietoa ensinnäkin yrittäjille järjestetystä Yritysten väliset yhteistyösopimukset -koulutuksesta, johon osallistui noin 20 terveys- ja hyvinvointialan yrittäjää. Toiseksi, yrittäjiä kuultiin kahdessa yritystapaamisessa, joissa osallisina oli viisi yrittäjää. Tietoa kerättiin lisäksi puhelimitse kahdelta hoivapalveluita yrittäjältä. Nämä yritykset ja yrittäjät tarjoavat terveydenhoito- ja hoivapalveluita, muun muassa kotihoidon palveluita, kuntoutusta, rakennusapua, siivousapua sekä tehostettua palveluasumista. Yritysten edustajia ja ammatinharjoittajia kuultiin, sillä haluttiin selvittää sopimusten teon nykytila sekä tarve sopimusmallipohjille tämänkaltaisissa sopimuksissa. Yrittäjiltä tiedusteltiin myös, mitä toiveita ja ehdotuksia heillä on mahdollisten mallisopimusten varalle.

Edellä mainittujen yritystapaamisien pohjalta nousi esille, että useat yrittäjät tahtovat päättää yritystoiminnastaan itse, mutta yhteistyötä muiden yritysten kanssa tulee tehdä, mikäli omat resurssit tai ammatillinen osaaminen eivät ole riittäviä. Esimerkiksi eräs kotihoidon palveluita tarjoava yksityisyrittäjä kertoi tekevänsä yhteistyötä kahden muun yksityisyrittäjän kanssa. Heidän ammattinimikkeensä eroavat toisistaan, mikä rajoittaa ja jakaa tiettyjen toimenpiteiden suorittamista, esimerkiksi verikokeiden ottamista. Yhteistyön avulla nämä kolme yrittäjää pystyvät tarjoamaan asiakkailleen monipuolisempia palveluita. Lisäksi yrittäjät ovat kertoneet, että muilta yrittäjiltä saa korvaamatonta tietoa ja tukea esimerkiksi yrityksen pyörittämiseen ja yritystaloudellisiin kysymyksiin liittyen. Yrittäjät kertoivat, että yhteistyö- ja sopimuskumppaneiden valinnassa tärkeitä kriteerejä ovat muun muassa samanlaiset työelämän arvot ja asenteet.

Yritystapaamisissa tuli ilmi, että esimerkiksi hoito- ja hoivapalveluita tarjoavat ammatinharjoittajat ja yritykset solmivat sopimuksia keskenään suurimmaksi osaksi suullisesti. Haastateltavat eivät ole kokeneet tarpeelliseksi solmia asioista kirjallisesti, sillä sopimuksia tehdään pääosin tuttujen ja luotettaviksi koettujen henkilöiden kanssa. Tutkimuksen kohderyhmään kuuluvien henkilöiden joukossa oli myös vahva yksimielisyys siitä, että sovituista asioista tulee pitää kiinni, vaikka

asioista ei olisikaan tehty kirjallista sopimusta. Yrittäjille näiden sopimusten noudattaminen on itsestäänselvyys, etenkin kun kyseessä on asiakkaan hyvinvointi. Näiden suullisten sopimusten pohjana on kuitenkin asiakkaan kanssa tehty kirjallinen palvelusopimus, josta löytyy kaikki toimeksiannon kannalta oleelliset asiakastiedot. Sote-uudistuksen myötä kuitenkin saattaa tulla tarpeelliseksi näille pienyrityksille tehdä yhteistyötä suuremmissa mittakaavassa, ja myös sellaisten yritysten kanssa, joita ei entuudestaan tunneta. Tällöin kirjallisen sopimisen tarve korostuu entisestään.

Yritysten välisissä sopimuksissa tulee myös muistaa, että sopimusosapuolet ovat keskenään tasavertaisia yrityksen koosta tai muista ominaisuuksista riippumatta. Pienelle yritykselle ei esimerkiksi ole suuren yrityksen kanssa sopimuksia tehdessään tarjolla samanlaista suojaa kuin vaikkapa kuluttajansuoja kuluttajasopimuksissa. Vastuullinen palveluntuottaja -mallista tulee tässä suhteessa olemaan yrityksille hyötyä, sillä yhteisessä palveluyksikössä yksittäisellä yrittäjällä on verkoston tuki ja osaaminen apunaan. Voidaan ajatella, että pidemmälle edenneessä yhteisen palveluyksikön toiminnassa yksikköön voitaisi mahdollisesti palkata juridiikan ja yritystoiminnan asiantuntijoita, jotka hoitaisivat edellä mainitun kaltaiset yritystoimintaan liittyvät asiat yrittäjien puolesta. Periaate on sama kuin vaikkapa suurissa yrityksissä työskentelevät yritysten tai ammattiliittojen lakimiehet.

Opinnäytetyön seuraavissa luvuissa 5.2-5.9 on pohdittu ja suunniteltu mallisopimus pohjia hyvinvointialalla toimivien yritysten välisille sopimuksille, ja avattu sopimukseen sisältyviä sopimuskohtia ja -ehtoja. Sopimuskohdat on suunniteltu sopimus kirjallisuuden, sekä tutkimuksen kohderyhmään kuuluvien yrittäjien ehdotusten ja toiveiden pohjalta. Opinnäytetyön lopussa sopimuskohdat on koottu valmiiksi mallisopimus pohjiksi, jotka ovat vapaasti yrittäjien käytettävissä. Sopimuskohdat ovat vapaaehtoisia ja niitä voidaan muokata, poistaa ja lisätä kuhunkin sopimukseen sopivalla tavalla. Sopimukseen sovelletaan oikeustoimilakia, ja niihin pätee miltei kaikilta osin sopimusvapaus. Sopimukset ovat vapaamuotoisia ja ne ovat teoriassa yhtä päteviä, oltiin ne tehty kirjallisesti, sähköisesti tai suullisesti. Ristiriitatilanteissa kuitenkin suullisen sopimuksen todistustaakka on suurempi kuin kirjallisissa sopimuksissa. (Hemmo & Hoppu 2016.)

Mallisopimuspohjia on kaksi kappaletta: toinen on niin kutsuttu yleinen sopimus- pohja, joka soveltuu esimerkiksi yhteistyösopimukseen ja toimeksiantosopimuk- siin, toinen mallisopimus on suunniteltu ostopalvelu- ja alihankintasopimuksia varten. Sopimusmalleja on kaksi, sillä koettiin, että yhdestä pohjasta ei saada tarpeeksi kattavaa kehystä kaikkiin opinnäytetyön käsittelemiin sopimukseen. Os- topalvelu- ja alihankintasopimukset eroavat vaikkapa yhteistyösopimuksista siinä määrin, että koettiin tarpeelliseksi muodostaa näille sopimuksille omat pohjansa. Mallisopimuspohjat ovat liitteinä opinnäytetyön loppuosassa. Seuraavien alaotsi- koiden alle kerätyt tiedot sopimuskohdista toimivat ns. selityksinä mallisopimus- ten eri kohdille.

5.2 Otsikko ja sopijaosapuolet

Sopimuksen otsikoksi valitaan yleensä sopimustyyppi, jota kyseinen sopimus edustaa, esimerkiksi palvelusopimus tai toimeksiantosopimus. Sopimustyyppin perusteella määräytyy myös lainsäädäntö, jota sopimukseen sovelletaan. Otsi- kon jälkeen sopimukseen määritellään sopimuskumppanit, eli yksilöidään sopi- mukseen sitoutuneet henkilöt sekä heidän yhteystietonsa. Yrityksen nimen lisäksi kirjataan Y-tunnus ja yksityishenkilön nimen lisäksi henkilötunnus. Alihankinta- ja ostopalvelusopimuksissa sopijapuolina ovat ostaja tai tilaaja, sekä myyjä.

Yksityisliikkeen kohdalla sopimukseen tulee merkitä elinkeinonharjoittajan tiedot, sillä yksityisliikettä ei lainsäädännössä katsota itsenäiseksi oikeushenkilöksi. Oi- keushenkilön tehdessä sopimuksia sopimuksen tekee sellainen luonnollinen hen- kilö, jolla on oikeus edustaa kyseistä oikeushenkilöä (Saarnilehto 2005). Oikeus- henkilöiden kohdalla sopimukseen kannattaa lisäksi merkitä sopimusta hoitavan yhteyshenkilön tiedot, mikä helpottaa sopimukseen liittyvää tiedonkulkua (Hemmo & Hoppu 2016).

Kirjallinen sopimus astuu voimaan yleensä sopimuskumppaneiden allekirjoitta- essa sopimuksen. Oikeushenkilöiden tehdessä sopimuksia on tärkeää, että yri- tyksen edustajalla on kelpoisuus allekirjoittaa sopimus. Nykyisin allekirjoitus voi- daan tehdä joko kirjallisesti tai sähköisesti. Laissa vahvasta sähköisestä tunnis- tamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista on määritelty, että sähköinen alle-

kirjoitus on pätevä, kun voidaan todistaa, että sopimusta ei ole muutettu yksipuolisesti ennen sen allekirjoittamista. Sähköisen allekirjoituksen tulee perustua laatuvarmenteeseen, ja allekirjoituksen tulee olla tehty turvallisella allekirjoituksen luomisvälineellä. (Hemmo & Hoppu 2016.)

5.3 Sopimuksen kohde ja palvelunkuvaus

Sopimuksen sisältöön vaikuttavat muun muassa sopimusehdot ja lainsäädäntö, sopimusehtoihin taas vaikuttavat esimerkiksi sopimustyyppi ja sopimuskäytäntö. Sopimuksen tulee olla mahdollisimman selkeä, jotta vältetään sopimuksen tulkintaan liittyviltä erimielisyyksiltä. Sopimukset tulisi myös tehdä niin, että aiheesta entuudestaan tietämätön ulkopuolinen henkilö ymmärtää, mistä sopimuksella on sovittu. Sopimuksen tarkoitus ja kohde tulee määritellä sopimuksessa mahdollisimman kattavasti, jotta tulkinnalle ei jää varaa. Mallisopimuksissa ”sopimuksen tarkoitus ja kohde” muodostavatkin ensimmäisen varsinaisen sopimuskohdan, jossa määritellään kattavasti mutta kuitenkin melko lyhyesti, mitä sopimus koskee. ”Palvelunkuvaus ja laatuvaatimukset” -kohdassa tarkoitusta ja kohdetta vielä tarkennetaan ja yksilöidään lisää.

Sopimuskoulutuksen osallistujilta kysyttiin, mitä asioita heidän mielestään tulisi kirjata yritysten välisiin palvelusopimuksiin. Palveluiden, ja niiden tarkan sisällön lisäksi tulee kirjata palvelukerrat, eli käyntikerrat asiakkaan luona sekä käyntien ajankohdat. Lisäksi sovitaan asiakas- tai potilastietojen luovutuksesta. Asiakkaan tiedot voidaan luovuttaa palvelun tuottajien kesken liittämällä sopimukseen asiakkaan kanssa tehty palvelusopimus. Sopimukseen voidaan myös kirjata, missä asiakastiedot ovat sopijapuolten saatavilla. Kotihoidon sopimuksissa kyseeseen tulee lisäksi muun muassa asiakkaan avainten hallussapito ja luovuttaminen. Avainten luovuttamisesta ja vastaanottamisesta tulee myös tehdä merkintä sopimukseen.

Sopimuksen alkuun on lisäksi hyvä listata ja selittää keskeiset sopimukseen liittyvät määritelmät, jotka ehkäisevät sopimuksen tulkintaan liittyviä väärinkäsityksiä. Mallisopimukseen on kirjattu muutamia esimerkkilauseita muun muassa so-

pimuksen tarkoituksesta ja palvelunkuvauksesta. Esimerkkilauseet ovat lainausmerkeissä ja niiden on tarkoitus olla apuna sopimuskohtien hahmottamisessa, mutta niitä voi vapaasti muunnella tarpeen mukaan.

5.4 Sopimuksen kesto

Kertasopimus on yleensä voimassa, kunnes sopimuksen mukaiset velvoitteet on täytetty. Sen yhteydessä ei siis tarvitse erikseen määrätä sopimuksen päättymisajankohtaa. Kestosopimus voi olla voimassa erikseen määrätyn ajan tai toistaiseksi. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus päättyy irtisanomisella irtisanomisaajan kuluttua loppuun. Myös määräaikaiseen sopimukseen voidaan sisällyttää irtisanomisehto, vaikka yleisen käytännön mukaan määräaikainen sopimus sitoo sopimuksen voimassaolon ajan. Irtisanomisehto tulee kuitenkin kyseeseen lähinnä pitkäkestoisissa määräaikaisissa sopimuksissa, joiden aikana sopimukseen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu oleellisia muutoksia. Määräaikaiseen sopimukseen voidaan myös liittää ehto, että sopimuksen määräajan päättyessä sopimus jatkuu automaattisesti joko uuden määräajan, tai toistaiseksi voimassaolevana, mikäli sopimusta ei erikseen lakkauteta. (Hemmo & Hoppu 2016; Saarnilehto 2005, 158-159.)

Terveys- ja hyvinvointialan palvelusopimuksiin tulee merkitä sopimuksen voimaantulon ja keston lisäksi sopimuksen kohteena olevan palvelun aloittamis- tai suorittamisajankohta, mikäli se on mahdollista. Tämä johtuu siitä, että sopimukset tehdään yleensä etukäteen ja eri paikassa kuin missä varsinainen palvelu suoritetaan. Lisäksi eritellään palvelu-, hoito- tai käyntikertojen ajankohdat ja kestot niin tarkasti kuin mahdollista.

5.5 Sopimukseen liittyvät henkilöt

Sopijaosapuolten lisäksi sopimukseen kirjataan niiden henkilöiden tiedot, jotka ovat sopimuksen kannalta oleellisia. Tämä tarkoittaa sopimukseen liittyviä asiakas- ja potilastietoja, sekä mahdollisten muiden sopimukseen liittyvien ammattihenkilöiden yksilöiminen. Kyseeseen tulevat siis esimerkiksi sopijakumppaneiden työntekijät, jotka tekevät töitä sopimukseen liittyen. Mikäli asiakas ei itse ole oikeustoimikelpoinen, tulee sopimukseen merkitä tämän edunvalvojan tiedot. Asiakas- ja potilastietoja ei ole välttämätöntä kirjata sopimukseen, vaan tiedot voidaan

luovuttaa esimerkiksi asiakkaan kanssa tehdyn palvelusopimuksen muodossa sopimuksen liitteenä. Tämä tulee kyseeseen esimerkiksi, kun tehdään kesto- sopimuksia, tai sopimuksia joihin liittyy useita asiakkaita.

Kun sopimukseen sisältyviä palveluita suorittaa useampi ammattihenkilö, tulee sopimuksessa olla merkintä siitä, kuka on vastuussa työntekijöiden ammatillisesta pätevydestä. Näin varmistetaan, ettei kukaan työntekijöistä ylitä valtuuksiaan, ja mikäli näin käy, asiasta vastuussa oleva henkilö on tiedossa. Sopimuksessa asia voidaan ilmaista vaikkapa lausekkeella ”Yritys A vastaa työntekijöidensä ammatillisesta pätevydestä”. Nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden pätevyys on kenen tahansa helppo tarkistaa Valviran Julki- Terhikki -palvelun kautta. Näin ollen kaikkien sopijapuolien on mahdollista varmistaa ammattihenkilön pätevyys, mikäli asiasta on epävarmuutta. Ostopalvelusopimuksissa ostajan velvollisuutena on pyytää myyjältä tilaajanvastuulain mukaiset selvitykset myyjän yritystoiminnasta, esimerkiksi tämän kuulumisesta ennakkoperintärekisteriin ja kaupparekisteriin. (Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä 1233/2006).

Sopimukseen liittyvien ammattihenkilöiden tehtäväkuvat ja vastuut tulee merkitä jokaisen työntekijän kohdalla erikseen ja erityisesti se, kuka on asiakkaasta pää- vastuussa. Sopimuskoulutuksen osallistajat painottivat, että oikeudet ja vastuut on määriteltävä tarkasti, jotta vältetään tilanteet joissa palvelun suorittaja voisi ylittää valtuutensa. Sopijakumppaneiden vastuulla on myös varmistaa, että luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan edellyttämät luvat ja ilmoitukset, sekä esimerkiksi vastuuvakuutus potilasvahinkojen varalle, ovat jokaisen ammattihenkilön osalta kunnossa.

5.6 Tietojen luovutus ja salassapito

Sopimuksen ehtoihin voidaan kirjata salassapitovelvoite, joka velvoittaa sopimus- kumppanit pitämään salassa saamansa liike- tai ammattisalaisuudet. Myös tietojen hyödyntämisvelvoite voidaan liittää ehtoon, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. Salassapitovelvoite voidaan liittää sopimukseen myös erillisenä asiakirjana. Salassapito koskee luonnollisesti myös potilas- ja asiakastietoja, joiden luovuttaminen ulkopuolisille on kielletty ilman asiakkaan tai potilaan suostumusta. Lisäksi

tulee muistaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoja käsittelevien ammattihenkilöiden vaitiolovelvollisuus sekä asiakas- ja potilastietojen oikeanlaista käsittelyä koskevat lait ja säädökset. (Huhtamäki 2014, 233-234.)

Hyvinvointialan yrittäjiä haastatteleamalla selvisi, että salassapitoon liittyvät asiat palvelusopimuksissa ovat suurelle osalle alalla työskentelevistä henkilöistä itsensänselvyyksiä. Salassapitoon ja tietojen luovuttamiseen liittyvät sopimuskohdat eivät siis välttämättä vaikuta ammattilaisille tarpeellisilta kohdilta. Poikkeustilanteita ja väärinkäsityksiä varten ehdot tulee kuitenkin kirjata sopimukseen, jotta niihin voidaan tarpeen tullen jälkikäteen vedota. Haastatteluiden perusteella myös asiakas- ja potilastietojen säilyttämisessä ja luovuttamisessa kolmansille noudatetaan erityistä huolellisuutta.

5.7 Korvaukset, hinnoittelu ja laskutus

Hinnoittelu saattaa aiheuttaa ristiriitoja yksityisten palveluntuottajien välisissä sopimuksissa. Yrittäjät saavat asettaa palveluidensa hinnat haluamalleen tasolle, joten hinnat usein vaihtelevat eri palveluntuottajien välillä. Kun erihintaisia palveluita tuottavat yritykset tekevät keskenään sopimuksia esimerkiksi tuurauksista tai asiakkaiden ”siirrosta”, on selvítettävä hinnoitteluun ja mahdollisiin korvauksiin liittyvät asiat. Koska edellä mainitun kaltaista hinnoittelua tai toiselle yrittäjälle maksettavia korvauksia koskevaa sääntelyä ei ole, tulee palveluntuottajien keskenään sopia, miten mahdollisten hinnoitteluerojen kanssa toimitaan. Asiakkaalla on kuitenkin lähtökohtaisesti vapaus valita eri palveluntuottajien väliltä, jolloin ostettavan palvelun hinta saattaa valinnassa olla ratkaiseva tekijä. Mikäli sopimuspuolet sopivat korvauksesta, kannattaa sen määräytymisperusteet ja suuruus kirjata sopimukseen. (Hemmo & Hoppu 2016.)

Kun palveluntuottajat sopivat hinnoitteluun liittyvistä asioista, huomioon tulee ottaa kilpailulainsäädäntöön liittyvät seikat. Kilpailulaki kieltää yritysten väliset järjestelyt, joilla rajoitetaan kilpailua ja joilla on vahingollisia vaikutuksia taloudelliselle kilpailulle. Tällaisia järjestelyitä ovat esimerkiksi hintakartellit, joissa samalla tuotantoportaalla toimivat palveluntuottajat sopivat palveluiden hinnoista tai hinnoitteluperusteisiin vaikuttavista seikoista. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Hinnoittelun lisäksi sopimuksella voidaan sopia asiakkaan laskutuksesta. Jos esimerkiksi asiakkaan luona käy useampia palveluntuottajia, jotka toimivat yhteistyössä keskenään, on asiakkaalle usein mielekkäämpää, kun hän saa käynneistä vain yhden laskun. Tällöin palveluntuottajien tulee keskenään sopia, kuka laskuttaa, milloin ja millä perusteilla. Yhteisessä palveluyksikössä myös laskuttaminen voidaan keskittää yhden henkilön hoidettavaksi, jolloin se on johdonmukaisempaa ja yksinkertaisempaa. Ostopalvelu- ja alihankintasopimukseen kirjataan tiedot ja maksuehdot siitä, miten myyjä laskuttaa ostajaa palveluistaan.

5.8 Sopimuksen muuttaminen

Sopimusvapauteen kuuluu, että sopijapuolet voivat vapaasti muuttaa vapaamuotoisen sopimuksen sisältöä, mikäli he ovat asiasta yksimielisiä. Alun perin kirjallista sopimusta voidaan esimerkiksi täysin vapaasti muuttaa suullisesti, tosin tällöin sopimuspuolten näyttötaakka kasvaa verrattuna siihen, että sopimusmuutokset tehdään kirjallisesti. Mikäli vain toisella sopijapuolella on tarve muuttaa sopimusta, hän voi tehdä sopimukset joko yksipuolisesti, tai vain toisen sopijapuolen suostumuksella riippuen siitä, mitä sopimuksella on sovittu. Sopimuskäytännössä on kuitenkin yleisesti ottaen harvinaista sallia sopimuksen yksipuolinen muuttaminen, mikäli sen sallivaa ehtoa ei nimenomaisesti ole kirjattu sopimukseen. Lisäksi yksipuolinen muuttaminen heikentää sopimuksen sitovuutta ja pacta sunt servanda -periaatteen merkitystä. (Hemmo 2003.)

Erityisesti pitkäaikaisissa sopimuksissa on hyvä varautua olosuhteiden muutoksiin sisällyttämällä niistä ehto sopimukseen. Ehdon nojalla sopimusta voidaan muuttaa olosuhteiden muuttuessa. Olosuhdemuutoksia voivat olla vaikkapa hintojen ja palkkojen muutokset, lakimuutokset ja muutokset tarjottavien palveluiden kysynnässä. Sopimukseen tulisi mahdollisimman tarkasti kirjata ne seikat, joiden perusteella sopimusta voidaan myöhemmin muuttaa, jottei muutosvaiheessa synny erimielisyyksiä siitä, mitä muutosehdolla on alun perin tarkoitettu. (Saarnilehto 2005, 175-176.) Haastattelujen perusteella sopimusmuutokset eivät ole aiheuttaneet yrittäjille ongelmia, vaan tarvittavat muutokset on pystytty tekemään asiallisesti ja yhteisymmärryksessä. Tässäkin tapauksessa silmällä pidetään tapauksia, joissa sopimuksia tehdään entuudestaan tuntemattomien tahojen kanssa, jolloin sopimusriskit kasvavat.

5.9 Sopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Toistaiseksi voimassa oleva sopimus päättyy sopimuksen irtisanomiseen yleensä ennalta sovitun irtisanomisajan kuluttua loppuun. Sopimukseen voidaan sisällyttää ehtoja irtisanomiselle, jolloin sopimus voidaan irtisanoa vain ehtojen täytyessä. Ehtona voi olla esimerkiksi se, että sopimuksen irtisanomiselle tulee olla muuttuneista olosuhteista johtuva tärkeä syy. Mikäli sopimus edellyttää irtisanomiselle jotakin perustetta, on peruste tai perusteet ilmoitettava irtisanomisen yhteydessä. Mikäli irtisanomiselle ei ole ehtoja, voidaan sopimus yleensä irtisanoa vapaasti. (Hemmo 2003; Hemmo & Hoppu 2016.)

Sopimusosapuolet saavat tämän opinnäytetyön käsittelemissä sopimuksissa sopia irtisanomisajasta keskenään, ja halutessaan he voivat sopia, että irtisanomisaikaa ei ole lainkaan. Mikäli irtisanomisaikaa ei ole sopimuksessa päätetty, sovi-taan irtisanomisajaksi tapauskohtaisesti kohtuullinen aika. Kohtuullisen ajan määritelmä on kuitenkin suhteellinen, joten irtisanomisajasta sopimalla vältetään tulkintaongelmilta ja väärinkäsityksiltä. Irtisanomistahdonilmaisu on vapaamuotoinen, mutta sopimuksella voidaan asettaa muotovaatimus kirjallisesta irtisanomisesta. (Hemmo & Hoppu 2016; Saarnilehto 2005, 158-159.)

Mikäli sopimusosapuoli syyllistyy olennaiseen sopimusrikkomukseen, tulee ky-seeseen sopimuksen purkaminen. Purkaminen on irtisanomista ankarampi oi-keustoimi, jonka johdosta sopimussuhde päättyy välittömästi. Sopimukseen voi-daan kirjata purkuperusteet, jotka oikeuttavat sopimuskumppanin purkamaan so-pimuksen. Olennainen sopimusrikkomus ei kuitenkaan velvoita sopimuksen pur-kamiseen, vaan sopimusta voidaan jatkaa, mikäli sopijapuolet niin tahtovat. Täl-löin rikkomuksen tehnyt kumppani voi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi (Hemmo & Hoppu 2016). Mallisopimuksiin on sisällytetty ehto vahingonkorvauk-sesta, jonka mukaan vahingonkorvauksen suuruus määräytyy vahingonkorvaus-lain mukaisesti. Kun vahingonkorvaus perustuu lakiin, ei sopimusosapuolten tar-vitse tehdä tulkintoja siitä, mikä on kohtuullinen vahingonkorvauksen määrä.

6 Yhteenveto ja pohdinta

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin terveys- ja hyvinvointialan pienyritysten välisiä sopimuksia sekä kehitettiin sopimusopas ja mallisopimuksia yritysten käytettäväksi. Opinnäytetyön aihe sai alkunsa Hyvinvointikumppanuus-hankkeesta, jonka päätavoitteena on eteläkarjalaisten hyvinvointialan pien- ja mikroyritysten toimintaedellytysten sekä elinvoimaisuuden vahvistaminen ja kasvun turvaaminen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sopimustentteon nykytila, eli mistä asioista yritykset solmivat sopimuksia, millaisin ehdoin ja missä muodossa.

Tutkimuksen taustatietojen perusteella tiedettiin, että sopimuksia tehdään pääosin suullisesti eikä kovinkaan tarkkoja sopimusehtoja käyttäen. Tästä johtuen sekä usean yrittäjän toiveesta opinnäytetyön toimeksiantoon kuului suunnitella sopimusopas sekä sopimusmallipohjia edellä mainittuihin sopimuksiin liittyen. Tavoitteena oli, että yritysten sopimusosaamista parantamalla voitaisiin vaikuttaa positiivisesti yritysten kilpailukykyyn sekä kasvuun. Erityisesti mikro- ja pienyritysten toimintaa uhkaa lisääntyvä kilpailu suurten yritysten vallatessa markkina-alaa.

Opinnäytetyön teoriaosuus koostettiin sopimusoikeuden teoriasta sekä hyvinvointialan sopimukseen vaikuttavista asioista ja sääntelystä. Sopimusoikeuteen liittyvät kappaleet pohjautuvat oikeustoimilakiin, jota sovelletaan opinnäytetyön käsittelemiin yritysten välisiin sopimuksiin. Oikeustoimilaista ja sopimuskirjallisuudesta pyrittiin poimimaan ne asiat, jotka opinnäytetyön kannalta ovat oleellisia. Sosiaali- ja terveysalan sopimuksia silmällä pitäen kerättiin tietoa muun muassa alalla toimimisen edellytyksistä, sekä potilaan oikeuksiin liittyvistä asioista. Lisäksi opinnäytetyöhön sisällytettiin näkökulma, jossa avattiin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta sekä hallituksen esitystä laiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisesta. Tarkoituksena oli selvittää, mitä vaikutuksia sote-uudistuksella ja hallituksen esityksellä tulisi olemaan opinnäytetyön käsittelemiin sopimukseen ja yrittäjien väliseen yhteistyöhön.

Opinnäytetyön empiirinen aineisto kerättiin hyvinvointialan yrityksille järjestetystä sopimuskoulutuksesta sekä haastattelemalla yhteensä seitsemää Etelä-Karjalan alueella toimivaa hyvinvointialan yrittäjää. Haastatteluilla sekä sopimuskoulutuksesta saatiin vastaukset tutkimuskysymyksiin ja tukea opinnäytetyön propositiolle. Hyvinvointiyrittäjiä kuulemalla saatiin tukea väitteille, että terveys- ja hyvinvointialan yritysten keskenään solmimat sopimukset ovat suurelta osin suullisia ja sopimusehdot niukkoja. Sopimuksia tehdään yrittäjien mukaan tuurauksista sekä palveluiden alihankintaa ja yritysten välistä yhteistyötä varten. Niin sopimustekniikassa kuin sopijapuolien sopimusosaamisessakin olisi parannettavaa.

Yrittäjät kertoivat sopimukseen liittyviksi ongelmiksi muun muassa ajan sekä tiedon puutteen. Niillä ei juurikaan ole aikaa tai resursseja paneutua sopimusten teon teoriaan, vaan kaikki käytettävissä oleva aika kuluu suorittaessa yrityksen varsinaiseen toimenkuvaan kuuluvia tehtäviä, kuten hoitotyötä. Läheskään kaikilla yrittäjillä ei ole taustalla kaupallista tutkintoa, joten yritystoimintaan liittyvät asiat on täytynyt opetella itsenäisesti yrityksen toiminnan lomassa. Tällaisiin ongelmiin ratkaisun tarjoaisi mahdollisesti yhteinen palveluyksikkö, jossa toimisi useita palvelun tuottajia yhdessä hallinnollisessa kokonaisuudessa. Nämä palveluntuottajat valitsisivat sopimuksella vastuullisen palveluntuottajan, joka edustaisi ryhmää viranomaisessa asiointissa. Palveluyksiköllä olisi näin ollen koko ryhmän tuki ja osaaminen apunaan. Yhteisen palveluyksikön käsite sisältyy hallituksen lakiluonnokseen sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta.

Opinnäytetyön loppuun koottiin ns. sopimusopas, joka toimii pohjana sopimuskokouksille ja tarjoaa selitykset niiden sopimuskokouksiin. Sopimusoppaaseen pyrittiin keräämään oleellimmat asiat, jotka sopimuksia tehtäessä tulisi ottaa huomioon. Opas kasattiin käyttäen apuna sopimusoikeuden kirjallisuutta sekä sote-alan ammattilaisten näkemyksiä ja kokemuksia. Sopimusoppaan pohjalta muotoiltiin kaksi mallisopimusta, ns. yleinen sopimusmalli ja ostopalvelusopimuksen malli. Yleinen malli soveltuu käytettäväksi yritysten välisissä yhteistyösopimuksissa, sekä esimerkiksi toimeksiantosopimuksissa. Ostopalvelusopimus soveltuu ostopalvelu- ja alihankintasopimukseen. Koettiin tarpeelliseksi tehdä kaksi mallisopimusta, sillä yhteen pohjaan olisi ollut vaikeaa sisällyttää kaikki eri sopimustyyppien vaatimat asiat.

Kuvat

Kuva 1. Sopimukset ja lupamenettelyt tällä hetkellä, s. 8

Kuva 2. Opinnäytetyön linkittyminen hyvinvointikumppanuus-hankkeeseen, s. 10

Kuva 3. Sopimusriskien hallinta, s. 19.

Kuva 4. Sopimukset yhteisessä palveluyksikössä, s. 28

Lähteet

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Halila, H. & Hemmo, M. 2008. Sopimustyytit. Helsinki: Talentum.

Hemmo, M. 2003. Sopimusoikeus II. Helsinki: Talentum.

Hemmo, M. & Hoppu, K. 2016. Sopimusoikeus. Helsinki: Talentum.

Hyvinvointikumppanuus-hankehakemus. 2015.

Ikävalko, M. 2017. Laadulliset tutkimusmenetelmät. Saimaan ammattikorkeakoulu. Liiketalous. Luentodiat.

Jaakkola, T. & Sorsa, K. 2005. Liiketoiminnan sopimukset. Sopimusriskien hallinta liike- ja kuluttajasopimuksissa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014. Kartellit ja muut horisontaaliset kilpailunrajoitukset. <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/kilpailuasiat/kilpailunrajoitukset/kartellit-ja-muut-horisontaaliset-kilpailunrajoitukset/hintakartellit-ja-hintayhteistyö/>. Luettu 14.2.2017.

Laasonen, K. 2016. Tutkimuspäällikkö. Saimaan ammattikorkeakoulu. Lappeenranta. Haastattelu syyskuu 2016.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992.

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä 1233/2006.

Laki varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista 228/1929.

Lakiluonnos sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta 2016. <http://alueuudistus.fi/documents/1477425/2969576/11.+Sote+palvelutuotantolaki+2016-06-27>. Luettu 29.11.2016.

Lith, P. 2017. Yksityisten kotiin vietävien sosiaali- ja terveystalouden tarjonta ja kysyntä Etelä-Karjalassa. Dia-esitys.

Luomala, A. (toim.) 2014. Sote-alan yrittäjyydestä. Ilmainen tietopaketti sosiaali- ja terveystalouden alan yrittäjille, asiakkaille ja yritysneuvojille.

Minilex: Mikä on liikesopimus? <https://www.minilex.fi/a/mik%C3%A4-on-liikesopimus>. Luettu 14.2.2017.

Minilex: Ylivoimainen este. <https://www.minilex.fi/a/ylivoimainen-este-force-majeure>. Luettu 30.1.2017.

Myllymäki, J. 2003. Työsopimus vai ostopalvelusopimus? Kuntatyönantaja. 1/2003 18-19. <http://www.kuntatyönantajalehti.fi/fi/arkisto/teemasivut/Documents/tyosopimus-vai-ostopalvelusopimus.pdf>. Luettu 6.12.2016.

Pk-yrityksen riskienhallinta. PK-RH. Sopimus- ja vastuuriskit. <http://virtual.vtt.fi/virtual/pkrh/riskilajit/sopimus-ja-vastuuriskit.html>. Luettu 7.2.2017.

Potilasvahinkolaki 585/1986.

Potilasvakuutuskeskus. 2016. Vakuuttaminen. <http://www.pvk.fi/fi/terveydenhuollolle/vakuuttaminen/>. Luettu 6.2.2017.

Saarnilehto, A. 2005. Sopimusoikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

Sosiaali- ja terveysministeriö: Asiakas- ja potilastietojen salassapito. <http://stm.fi/asiakastietojen-potilastietojen-salassapito>. Luettu 23.11.2016.

Sosiaali- ja terveysministeriö: Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut. <http://stm.fi/sotehuollon-asiakasmaksut>. Luettu 14.2.2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö: Palveluseteli. <http://stm.fi/palveluseteli>. Luettu 14.2.2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö: Yksityiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. <http://stm.fi/yksityiset-sotepalvelut>. Luettu 14.2.2017.

Suomen lakitoimisto. Yritysten väliset sopimukset. <http://www.suomenlakitoimisto.fi/fi/Yritysten+v%C3%A4liset+sopimukset.html>. Luettu 8.11.2016.

Sote- ja maakuntauudistus: Hallituksen reformi 2016. <http://alueuudistus.fi/etusivu>. Luettu 29.11.2016.

Sote- ja maakuntauudistus: Integraatio 2016. <http://alueuudistus.fi/integraatio>. Luettu 29.11.2016.

Sote- ja maakuntauudistus: Sote-sanasto 2016. <http://alueuudistus.fi/sotesanasto>. Luettu 29.11.2016.

Tilastokeskus. Käsitteet. <http://www.stat.fi/meta/kas/index.html>. Luettu 15.2.2017.

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412.

Valvira. 2014. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Omavalvontasuunnitelma. 18.6.2014. http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/yksityisen_terveydenhuollon_luvat/omavalvontasuunnitelma_2. Luettu 15.12.2016.

Virtuaalilakimies. Lakitietopankki. Yhteistyösopimuksen rakenne ja oikeudellinen luonne. <https://virtuallawyer.fondiatools.com/Sivut/Yhteisty%C3%B6sopimuksen%20rakenne%20ja%20oikeudellinen%20luonne.aspx>. Luettu 16.2.2017.

OTSIKKO (esimerkiksi yhteistyösopimus)

1. Sopijapuolet

Yrityksen, tai elinkeinonharjoittajan nimi: _____

Yhteystiedot: _____

Y-tunnus (tai henkilötunnus): _____

Yrityksen tai elinkeinonharjoittajan nimi: _____

Yhteystiedot: _____

Y-tunnus (tai henkilötunnus): _____

2. Yhteyshenkilöt

Yritys A:n yhteyshenkilönä sopimusta koskevissa asioissa toimii Maija meikäläinen (010170-1234), puh. 040 123 4567.

3. Sopimuksen tarkoitus/kohde

Esim.

”Tällä sopimuksella Yritys B sitoutuu tuottamaan aiemmin Yritys A:n tuottamia kotihoidon palveluita Lappeenrannan alueella.”

”Tämän sopimuksen tarkoituksena on sopijapuolten yhteistyö kokonaisvaltaisten hyvinvointipalveluiden tuottamisessa ja tarjoamisessa asiakkaille.”

”Sopimus koskee Yritys A:n työntekijän Matti Meikäläisen sairausloman sijaisuutta ajalla X.X.2017-X.X.2017.”

Määritelmät:

”Sopimuksella” tarkoitetaan tätä sopimusta.

”Palvelulla” tarkoitetaan tässä sopimuksessa yksilöityä palvelua tai palveluita.

4. Sopimuksen kesto

”Sopimus on voimassa määräajan X.X.2017-X.X.2017. (Määräajan jälkeen sopimus jatkuu toistaiseksi voimassaolevana, ellei sitä erikseen lakauteta.)”

Tai:

”Sopimus on voimassa toistaiseksi X.X.2017 alkaen.”

Sopimus astuu voimaan sopijapuolten allekirjoituksilla.

5. Palvelunkuvaus ja laatuvaatimukset

Esim.

”Sopimus sisältää seuraavat palvelut: _____.

Palveluiden suorittamisen aika ja paikka: _____.”

”Sopimus sisältää sopijapuolten välisen yhteistyön koskien kotipalveluiden tuottamista Lappeenrannan alueella.”

”Sopimus koskee Yritys A:n työntekijän Maija Meikäläisen työtehtävien toimittamista tämän sairausloman ajan. Työtehtäviin kuuluu: _____.”

Sopijapuolet vastaavat itsenäisesti siitä, että heidän tarjoamansa palvelut täyttävät lain edellyttämät laatuvaatimukset.

Päävastuu asiakkaasta on Maija Meikäläisellä.

(Merkintä asiakas-avainten luovutuksesta.)

6. Sopimukseen liittyvät muut henkilöt

”Tämän sopimuksen mukaisia palveluita tuottavat sopijapuolten lisäksi yritys A:n henkilöstö. Yritys A vastaa henkilöstönsä pätevyydestä suorittaa sopimuksen mukaisia palveluita.”

7. Vastuuvakuutus

Kumpikin sopijapuoli vastaa siitä, että heillä on voimassa oleva potilasvahinkolain edellyttämä vastuuvakuutus potilasvahinkojen varalle.

8. Sopimusasiakirjat

Esim.

Liite 1. Asiakkaan palvelusopimus

Liite 2. Salassapito-/vaitiolosopimus (mikäli niitä ei ole sisällytetty sopimukseen, kuten alla.)

9. Salassapito ja tietojen luovutus

Sopimuksen osapuolet ovat velvollisia pitämään salassa tämän sopimuksen kautta haltuun saamansa asiakas- ja potilastiedot, sekä tiedot toisen yritystoiminnasta.

Esim.

”Sopimukseen liittyvien asiakkaiden/potilaiden tiedot ovat sopijapuolten saatavilla Yritys A:n asiakasrekisterissä.”

”Sopimukseen liittyvät asiakastiedot luovutetaan sopimuksen liitteenä (liite 1 Asiakkaan palvelusopimus)”

10. Korvaus & hinnoittelu

Esim.

”Sopijapuolet päättävät itse tarjoamiensa palveluiden hinnoista ja asiakkaiden hankkimisesta.”

”Yritys A sitoutuu maksamaan Yritys B:n työntekijälle Matti Meikäläiselle X euroa sairausloman tuurauksesta sopimuksen voimassaolon ajan.”

11. Laskutus

Esim.

”Sopimukseen liittyvien palveluiden laskutuksen hoitaa Yritys A molempien sopijapuolten puolesta.”

”Molemmat sopijapuolet hoitavat asiakkaidensa laskutuksen itsenäisesti.”

12. Sopimuksen muuttaminen

Sopimuksen ehtojen muuttamiseksi tarvitaan aina molempien sopijapuolten suostumus. Muutokset sopimukseen tulee tehdä kirjallisessa muodossa.

Sopijapuolet sitoutuvat tarkastamaan sopimuksen, mikäli olosuhteissa, esimerkiksi hinnoissa tai kysynnässä tapahtuu sopimuksen kannattavuuteen vaikuttavia muutoksia. Mikäli neuvotteluissa ei päästä yhteisymmärrykseen, on sopijapuolilla oikeus irtisanoa sopimus kahden kuukauden irtisanomisajalla.

13. Sopimuksen irtisanominen

(Vain toistaiseksi voimassaolevassa sopimuksessa)

Kumpikin sopijapuoli voi irtisanoa sopimuksen päättymään X kuukauden irtisanomisajan jälkeen.

14. Vahingonkorvaus

Mikäli sopijapuolen sopimusrikkomuksesta aiheutuu muille sopijapuolille välittömiä tai välillisiä henkilö-, esine- tai varallisuusvahinkoja, tulee sopimusrikkomuksen tehnyt sopijapuoli vahingonkorvausvelvolliseksi. Vahingonkorvauksen suuruus määräytyy vahingonkorvauslain säännösten mukaisesti.

15. Erimielisyydet

Sopimukseen liittyvät erimielisyydet selvitetään ensisijaisesti osapuolten välisillä neuvotteluilla. Mikäli neuvotteluilla ei saavuteta yksimielisyyttä, asian hoitaa paikkakunnan X käräjäoikeus.

16. Allekirjoitukset

Tätä sopimusta on laadittu X kappaletta, yksi kullekin sopijapuolelle.

Paikka ja aika

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Ostopalvelusopimus (alihankintasopimus)

1. Sopijapuolet

Ostaja (tai tilaaja): _____

Yhteystiedot: _____

Y-tunnus (tai henkilötunnus): _____

Myyjä: _____

Yhteystiedot: _____

Y-tunnus (tai henkilötunnus): _____

2. Yhteyshenkilöt

Ostajan yhteyshenkilönä sopimusta koskevissa asioissa toimii Maija meikäläinen (010170-1234), puh. 040 123 4567.

3. Sopimuksen tarkoitus/kohde

Esim.

”Tällä sopimuksella ostaja sitoutuu ostamaan myyjältä kohdassa ”palvelunkuvaus ja laatuvaatimukset” määritellyt palvelut.”

Määritelmät:

”Sopimuksella” tarkoitetaan tätä sopimusta.

”Palvelulla” tarkoitetaan tässä sopimuksessa yksilöityä palvelua tai palveluita.

4. Sopimuksen kesto

”Sopimus on voimassa määräajan X.X.2017-X.X.2017. (Määräajan jälkeen sopimus jatkuu toistaiseksi voimassaolevana, ellei sitä erikseen lakauteta.)”

Tai:

”Sopimus on voimassa toistaiseksi X.X.2017 alkaen.”

Sopimus astuu voimaan sopijapuolten allekirjoituksilla.

5. Palvelunkuvaus ja laatuvaatimukset

Esim.

”Sopimus sisältää seuraavat palvelut: _____.

Palveluiden suorittamisen aika ja paikka: _____.”

Sopijapuolet vastaavat itsenäisesti siitä, että heidän tarjoamansa palvelut täyttävät lain sekä tämän sopimuksen edellyttämät laatuvaatimukset.

Päävastuu asiakkaasta on Maija Meikäläisellä.

Myyjä on antanut ostajalle tilaajanvastuulain mukaiset selvitykset myyjän yritystoimintaa koskien.

(Merkintä asiakas-avainten luovutuksesta.)

6. Sopimukseen liittyvät muut henkilöt

”Tämän sopimuksen mukaisia palveluita tuottavat sopijapuolten lisäksi myyjän henkilöstö. Myyjä vastaa henkilöstönsä pätevydestä suorittaa sopimuksen mukaisia palveluita.”

7. Vastuuvakuutus

Ostaja vastaa siitä, että myyjällä on potilasvahinkolain edellyttämä vastuuvakuutus potilasvahinkojen varalle.

8. Sopimusasiakirjat

Esim.

Liite 1. Asiakkaan palvelusopimus

Liite 2. Salassapito-/vaitiolosopimus (mikäli niitä ei ole sisällytetty sopimukseen, kuten alla.)

9. Salassapito ja tietojen luovutus

Sopimuksen osapuolet ovat velvollisia pitämään salassa tämän sopimuksen kautta haltuun saamansa asiakas- ja potilastiedot, sekä tiedot toisen yritystoiminnasta.

Esim.

”Sopimukseen liittyvien asiakkaiden/potilaiden tiedot ovat sopijapuolten saatavilla ostajan asiakasrekisterissä.”

”Sopimukseen liittyvät asiakastiedot luovutetaan sopimuksen liitteenä (liite 1 Asiakkaan palvelusopimus)”

10. Korvaus & hinnoittelu

Esim.

”Sopimuksen mukaiset palvelut hinnoitellaan myyjän palveluhinnaston mukaisesti.”

11. Laskutus

Esim.

”Myyjä laskuttaa ostajaa kuukausittain jälkikäteen sopimuksen hinnoittelun mukaan. Laskussa tulee olla eriteltynä laskutusperusteet asiakaskohteisesti. Maksuaika on 14 päivää laskun saapumisesta. Korke on korkolain mukainen.”

12. Sopimuksen muuttaminen

Sopimuksen ehtojen muuttamiseksi tarvitaan aina molempien sopijapuolten suostumus. Muutokset sopimukseen tulee tehdä kirjallisessa muodossa.

Sopijapuolet sitoutuvat tarkastamaan sopimuksen, mikäli olosuhteissa, esimerkiksi hinnoissa tai kysynnässä tapahtuu sopimuksen kannattavuuteen vaikuttavia muutoksia. Mikäli neuvotteluissa ei päästä yhteisymmärrykseen, on sopijapuolilla oikeus irtisanoa sopimus kahden kuukauden irtisanomisajalla.

13. Sopimuksen irtisanominen

(Vain toistaiseksi voimassaolevassa sopimuksessa)

Kumpikin sopijapuoli voi irtisanoa sopimuksen päättymään X kuukauden irtisanomisajan jälkeen.

14. Vahingonkorvaus

Mikäli sopijapuolen sopimusrikkomuksesta aiheutuu muille sopijapuolille välittömiä tai välillisiä henkilö-, esine- tai varallisuusvahinkoja, tulee sopimusrikkomuksen tehnyt sopijapuoli vahingonkorvausvelvolliseksi. Vahingonkorvauksen suuruus määräytyy vahingonkorvauslain säännösten mukaisesti.

15. Erimielisyydet

Sopimukseen liittyvät erimielisyydet selvitetään ensisijaisesti osapuolten välisillä neuvotteluilla. Mikäli neuvotteluilla ei saavuteta yksimielisyyttä, asian hoitaa paikkakunnan X käräjäoikeus.

16. Allekirjoitukset

Tätä sopimusta on laadittu X kappaletta, yksi kullekin sopijapuolelle.

Paikka ja aika

_____
_____

Paikka ja aika

_____
_____

Allekirjoitus ja nimenselvennys

_____
_____

Allekirjoitus ja nimenselvennys

_____
_____